
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

BİYOLOJİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİYOÇEŞİTLİLİĞİN KÜLTÜREL DEĞERLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Hiclal Uç

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
BİYOLOJİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Hiclal

Soyadı: Uç

Bölümü: Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi

İmza:

Teslim tarihi: ..../02/2022

TEZİN

Türkçe Adı: Biyoloji Öğretmen Adaylarının Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Görüşleri

İngilizce Adı: Views of Biology Teacher Candidates on the Cultural Values of Biodiversity

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde akademik, bilimsel ve etik ilkeleri gözeterek çalıştığımı, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt ederim.

Hiclal Uç

İmza

JÜRİ ONAY SAYFASI

Hiclal UÇ tarafından hazırlanan "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Görüşleri" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ali GÜL
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı
Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Cem GERÇEK
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı
Hacettepe Üniversitesi

Üye: Doç Dr. Nurcan UZEL
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı
Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: ...../...../.....
Bu tezin Matematik ve Fen Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Canım annem Hafize Nurgül Uç ve canım babam Sedat Uç'a...

TEŞEKKÜR

Bilim ile aydınlığa kavuşan bu yolda gençlerin çağdaş birer nesiller olarak yetişebilmesi adına uygun zemini oluşturan ve "Geleceğin güvencesi sağlam temellere dayalı bir eğitime, eğitim ise öğretmene dayalıdır" sözüyle bizlere bir kez daha öğretmenin yaşamın kilit taşı olduğunu hatırlatan, başöğretmen Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e, yüksek lisans tez çalışmam sırasında katkılarını ve yardımlarını esirgemeyen, öngörüleri ve göstermiş olduğu sabır ile sürecime yön veren saygıdeğer danışmanım Sayın Prof. Dr. Ali GÜL'e, her zaman desteğini gördüğüm ve öğretilerinden kişisel kazanımlar elde etmekten gurur duyduğum çok değerli hocam sayın Doç. Dr. Nurcan UZEL'e, tez çalışmama yapıcı eleştirileri ile katkıda bulunan, tüm o yoğunluğa benimle birlikte göğüs geren ablam Hatice BAHÇE'ye, tez uygulama sürecinde bana yardımcı olan kıymetli meslektaşlarıma, uygulamaya katılan tüm öğretmen adaylarına teşekkür ediyorum.

Daima yanımda olan, attığım her adımda desteklerini esirgemeyen, beni her zaman en iyiye ve en farklıya yönlendirmeye çalışan, emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim kıymetli anneme ve babama gururla şükranlarımı sunarım.

Hiclal UÇ

Şubat-2022

BİYOLOJİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİYOÇEŞİTLİLİĞİN KÜLTÜREL DEĞERLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hiclal Uç

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Şubat, 2022

ÖZ

Toplumların hayatında önemli bir yere sahip olan sözlü anlatım türlerinden mit, destan ve efsanelerin kültürler arası etkileşimde ve üretildiği bölgenin geçmişine ait bilgileri gelecek nesillere aktarmasının önemi bilinmektedir. Mitoloji ve biyoloji arasındaki anlamlı ilişkinin varlığı yaşamın doğasını anlama, algılama ve anlamlandırma çabalarına önemli katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada biyoloji öğretmen adaylarının bazı tarihsel metinlere, mitlere ve efsanelere göre biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin görüşleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan "Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formu" ve "Yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Çalışma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinin 1., 2., 3. ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan 46 biyoloji öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Tarihsel metinlerde, mitlerde ve efsanelerde biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin biyoloji öğretmeni adaylarının görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan mitlerden öğretmen adayları tarafından en çok bilinenin "Şanlıurfa Balıklı Göl" (%54,34), en az bilinenin ise "Cibilli Dede Türbesi" (%4,35) olduğu görülmüştür. Katılımcılar, kutsal özellik yüklenen canlıların korunduğuna dair çıkarımlarda bulunmuşlardır. Öğretmen adayları, içerisinde canlılık unsurları bulunduran efsane, mit, destan gibi anlatıların biyoçeşitliliğin

korunmasında etkili olabileceği ve farkındalık oluşturarak bireylerde koruma içgüdüsü oluşturacağına ilişkin değerlendirmeler yapmışlardır. Farklı bölgelerde ve kültürlerde kullanılan bazı anlatıların canlı türlerinin korunabilmesinde önemli katkılar sağladığı ifade edilmiştir. Katılımcılar, anlatılarda ön plana çıkan ve halk tarafından sevilen ve saygı duyulan kişilerin canlılara karşı davranışlarının toplum tarafından örnek alınacağı ve bunun canlıların korunması konusunda etkili olabileceğini belirtilmişlerdir. Halk tarafından canlılara yüklenen değerlerin ve anlamların da o canlıların korunması konusunda etkili olabileceği ve nesilden nesle aktarılarak devamlılığının sağlanmış olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. İçinde canlılara yönelik bir anlatım mevcut olan bu tarz anlatılar sayesinde toplumda çevre ve doğaya karşı bir koruma içgüdüsü oluşabileceği sonucu elde edilmiştir. Ayrıca bu anlatıların da etkisiyle toplumun bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde biyoçeşitliliğe karşı farkındalıklarında bir artış meydana gelebileceği anlaşılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar göz önüne alınarak, öğretmenler tarafından içinde canlıların bulunduğu mitolojik anlatıların biyoloji bilgileri dâhilinde ders işleme süreçlerinde tercih edilmesinin, MEB kitaplarında bu tarz anlatıların yer almasının önemi ve gerekliliği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Biyoçeşitlilik, biyoçeşitliliğin korunması, biyoloji eğitimi, mitoloji, efsane, destan, mit

Sayfa Adedi : xiv + 80

Danışman : Prof. Dr. Ali GÜL

VIEWS OF BIOLOGY TEACHER CANDIDATES ON THE CULTURAL VALUES OF BIODIVERSITY

(M.S Thesis)

Hiclal Uç

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

February, 2022

ABSTRACT

It is known that myths, epics and legends, which have an important place in the lives of societies, are important in intercultural interaction and in transmitting the information about the past of the region where they were produced to future generations. The existence of a meaningful relationship between mythology and biology makes a significant contribution to the efforts to understand, perceive and make sense of the nature of life. In this study, it is aimed to evaluate pre-service biology teachers in terms of their views on the cultural values of biodiversity according to some historical texts, myths and legends. The case study method, one of the qualitative research approaches, was used in the study. "Assessment Form on Cultural Values of Biodiversity" and "Semi-structured interview form" created by the researcher were used as data collection tools. The study was conducted with 46 biology teacher candidates studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of the education faculty of a university in Ankara in the 2020-2021 academic year. Among the myths used in this study, it was seen that the most known one by the teacher candidates was "Şanlıurfa Balıklı Göl" (54.34%), and the least known one was the "Cibilli Dede Türbesi" (4.35%). The participants made inferences that the living things that are loaded with sacred characteristics are protected. Preservice teachers made evaluations that narratives such as legends, myths and epics, which contain vitality elements, can be effective in the protection of biodiversity and

that they will create a protection instinct in individuals by creating awareness. It has been stated that some narratives used in different regions and cultures make important contributions to the preservation of living species. The participants stated that the behavior of the people who are prominent in the narratives and who are loved and respected by the public, towards living things will be taken as an example by the society and this can be effective in the protection of living things. It has been concluded that the values and meanings attributed to living things by the public can also be effective in the protection of those living things and their continuity can be ensured by transferring them from generation to generation. Thanks to such narratives, in which there is a narrative about living things, it has been concluded that a protection instinct can be formed in the society against the environment and nature. In addition, it has been understood that with the effect of these narratives, an increase in the awareness of the society towards biodiversity, consciously or unconsciously, may occur. Considering the results obtained from this study, it is suggested that it is important and necessary for teachers to prefer mythological narratives containing living things in teaching processes within the context of biology knowledge, and to include such narratives in Ministry of Education books.

Key Words : Biodiversity, biodiversity conservation, biology education, mytology, legend, saga, myth

Page Number : xiv + 80

Supervisor : Prof. Dr. Ali GÜL

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ii
JÜRİ ONAY SAYFASI iii
TEŞEKKÜR v
ÖZ vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
TABLOLAR LİSTESİ xii
GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 6
1.3. Araştırmanın Önemi 7
1.4. Varsayımlar 8
1.5. Sınırlılıklar 8
1.6. Tanımlar 8
BÖLÜM II 10
YÖNTEM 10
2.1. Araştırma Modeli 10
2.2 Katılımcılar 12
2.3. Araştırma Süreci 13
2.3.1. Uygulama Öncesi 13
2.3.2. Katılımcıların Seçimi 13
2.3.3. Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formunun Hazırlanması 13
2.3.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Hazırlanması 14

2.3.5. Pilot Uygulama **14**
2.3.6. Uygulamalar **14**
2.3.7. Uygulama Sonrası **15**
2.4. Veri Toplama Araçları **15**
2.4.1. Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formu **15**
2.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme **16**
2.5. Verilerin Analizi **17**
2.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliği **18**
BÖLÜM III **21**
BULGULAR ve YORUMLAR **21**
3.1 Anlatı: "Ardıç Ağacı" **21**
3.2. Anlatı: "Zeytin ve Zeytin Ağacı" **25**
3.3. Anlatı: "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" **28**
3.4. Anlatı: "Altay Yaratılış Efsanesi" **31**
3.5. Anlatı: "Daphne ile Apollon Efsanesi" **34**
3.6. Anlatı: "Türeyiş Destanı" **37**
3.7. Anlatı: "Şanlıurfa Balıklı Göl" **40**
3.8. Anlatı: "Cibilli Dede Türbesi" **43**
3.9. Türkü: "Nane Limon Kabuğu (Barış Manço)" **46**
BÖLÜM IV **50**
SONUÇ ve ÖNERİLER **50**
KAYNAKLAR **58**
EKLER **64**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Nitel Araştırmanın Özellikleri*.....11

Tablo 2. *Geçerlik ve Güvenirlik Konusunda Nicel ve Nitel Araştırmada Kabul Gören Kavramların Karşılaştırılması*.....19

Tablo 3. "*Ardıç Ağacı" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....21

Tablo 4. *"Ardıç Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....22

Tablo 5. *"Ardıç Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....23

Tablo 6. *"Ardıç Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....24

Tablo 7. *"Ardıç Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....25

Tablo 8. "*Zeytin ve Zeytin Ağacı" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....25

Tablo 9. *"Zeytin ve Zeytin Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....26

Tablo 10. *"Zeytin ve Zeytin Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....27

Tablo 11. *"Zeytin ve Zeytin Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....27

Tablo 12. *"Zeytin ve Zeytin Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....28

Tablo 13. "*Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....28

Tablo 14. "*Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*..29

Tablo 15. *"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....30

Tablo 16. *"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....30

Tablo 17. *"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....31

Tablo 18. "*Altay Yaratılış Efsanesi" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....31

Tablo 19. "*Altay Yaratılış Efsanesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....32

Tablo 20. *"Altay Yaratılış Efsanesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....33

Tablo 21. *"Altay Yaratılış Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....33

Tablo 22. *"Altay Yaratılış Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....34

Tablo 23. "*Daphne ile Apollon Efsanesi" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....34

Tablo 24. "*Daphne ile Apollon Efsanesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....35

Tablo 25. *"Daphne ile Apollon Efsanesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....36

Tablo 26. *"Daphne ile Apollon Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....36

Tablo 27. *"Daphne ile Apollon Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....37

Tablo 28. "*Türeyiş Destanı" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....37

Tablo 29. "*Türeyiş Destanı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....38

Tablo 30. *"Türeyiş Destanı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....39

Tablo 31. *"Türeyiş Destanı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....39

Tablo 32. *"Türeyiş Destanı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....40

Tablo 33. "*Şanlıurfa Balıklı Göl" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....40

Tablo 34. "*Şanlıurfa Balıklı Göl" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....41

Tablo 35. *"Şanlıurfa Balıklı Göl" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....41

Tablo 36. *"Şanlıurfa Balıklı Göl" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....42

Tablo 37. *"Şanlıurfa Balıklı Göl" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....43

Tablo 38. "*Cibilli Dede Türbesi" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....43

Tablo 39. "*Cibilli Dede Türbesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....44

Tablo 40. *"Cibilli Dede Türbesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....45

Tablo 41. *"Cibilli Dede Türbesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....45

Tablo 42. *"Cibilli Dede Türbesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....46

Tablo 43. "*Nane Limon Kabuğu" metnindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?*.....47

Tablo 44. "*Nane Limon Kabuğu" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirilmesi*.....47

Tablo 45. *"Nane Limon Kabuğu" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunmasına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....48

Tablo 46. *"Nane Limon Kabuğu" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirilmesi*.....48

Tablo 47. *"Nane Limon Kabuğu" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydalarına ilişkin örnek katılımcı görüşleri*.....49

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmada sıklıkla kullanılan bazı terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Yazının henüz bilinmediği ya da yaygın olarak kullanılmadığı eski zamanlarda insanlar kendi içsel yolculukları bakımından yoksunluğa uğramış ve ihtiyaçlarını sözlü olarak ifade etme gereksinimi duymuşlardır. Bu kapsamda en önemli sözlü anlatım türlerinden olan destan, mit ve efsane, toplumda daha geniş kitlelere ulaşabilme imkânı bulmaktadır. Destanların bir milletin kahramanlıklarını bilmek, manevi değerlerini öğrenmek, doğasını anlamak ve kültürler arası etkileşimleri sağlamak adına önemli kaynaklar olduğu bilinmektedir. Literatürde destanın çeşitli tanımları mevcuttur. Karakurt (2011) destanın şiir şeklinde söylence olduğunu belirtmektedir. Aktaş (2016) destanlarda en önemli faktörün gelenek olduğunu, destanların kurgusunun merkezinde toplumun kültürünün ve ihtiyaçlarının yansıtıldığını, çeşitli kahramanların bulunduğunu ve bu kahramanların kişisel özelliklerinin önemine yer verildiği vurgulanmaktadır. Naskali (1995)'ye göre destan çoğunlukla bir arayış olmakla birlikte insani güçlerin yüceltilerek, kuvveti ve gücü ön planda tutulan kahramanların olağanüstü gücünü yalnızca insan olan düşmanlara karşı değil, doğanın etkili görülen kuvvetlerine karşı da kullandığını belirtmektedir. Tanrıların kaynağını, insanların nasıl dünyaya geldiğini, evrenin oluşumunu ve ahireti konu olarak işleyen ve literatürde yaratılış destanı adıyla bilinen destan, Naskali (1995)'ye göre mitolojik

destanlar ya da efsane olarak adlandırılmalıdır. Türk Dil Kurumu'na göre ise destanın 3 isim anlamı belirtilmektedir. Bunlar; (1) tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, (2) bir kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan, koşma biçiminde, ölçüsü on bir hece olan halk şiiri, (3) Çağdaş Türk Edebiyatında biçim ve içerik yönünden, geleneksel destanlardan ayrılık gösteren uzun kahramanlık şiiridir (TDK, 2019, s. 641). Etöz (2011)'e göre destan kahramanları gerçek kahramanlar olmasına ilaveten toplumun büyük ve esas sorunlarını konu aldığını ifade etmekte ve böylece destanın tarih ve mantık boyutunda mitostan daha sonra ortaya çıktığını söylemektedir. Zaman içerisinde sözlü ürünlerden biri olan mitosların yani kısaca mitlerin toplumda daha sık kullanılması bireylerin birbirlerine kültür aktarımında kritik bir görevi üstlenmektedir (Nar, 2014). Günümüz şartlarında mitler, topluma ve dolayısıyla kültüre yaptığı katkılar ile kendini kabul ettirmekte, her alandan konuyu bünyesinde bulundurmasından dolayı toplum için sosyokültürel bir unsur haline gelmektedir (Sivri & Köylü, 2013). Her toplum özgün bir kültüre sahip olmakla birlikte her toplumun kültürünü, duygusunu ve düşüncesini yansıtan bir takım unsurlar mevcuttur. Mitler de bu unsurlardan biridir ve toplumu anlamak adına önemli bir kaynak oluşturmaktadırlar. Literatürde mitin tanımı çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Nar (2014), genel anlamda söylenen ve duyulan bir söz, masal, öykü ya da efsane anlamına gelen bir anlatıya karşılık geldiğini belirtmekte, ayrıca mitlerin kutsal tarih olarak da kabul edildiğini ifade etmektedir. Yılar (2005), ilkel insanların evreni ve kâinatı tanımak için çabaladığı süreçlerde meydana gelen oldukça eski zamana dayanan kutsal hikâyeler olarak adlandırmaktadır. Şenocak (2015), insanoğlunun doğada gördüğü ilk örnekleri kendi hayal dünyasında canlandırmasıyla onlara olağanüstü güçler katarak yaradılışın sebeplerini anlama süreci, başka bir değişle insanoğlunun hayat enerjisini destekleyen kaynaklar olduğunu belirtmektedir. Ulutürk (2012), geçmiş dönemlerde yaşamış insanların olağanüstü varlıklar, olağanüstü olaylar, dinler hakkında ürettiği ve nesilden nesile aktarılabilen söylenceler olarak adlandırmaktadır. Mitler çok eski hikâyeler olarak adlandırılırken, mitlere göre daha gelişmiş ve sonradan meydana gelmiş hikâyelere de efsane denilmektedir. Yılar (2005) efsanelerin mitlerden daha sonra ortaya çıktığını belirtirken, Nar (2014) efsanelerin oluşumunun mitlerin evrilmesi ile meydana geldiğini belirtmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre ise mitin isim anlamı, geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos; mecaz anlamı ise efsaneleşen kavram veya kişidir (TDK, 2019, s. 1691). Nesilden

nesile yayılma özelliğini bünyelerinde bulunduran mitler, mitoloji ile genellikle karıştırılmaktadır. Mit kutsal hikâyelere verilen isim, mitoloji ise kutsal hikâyeleri inceleyen bilim dalına verilen isimdir. Bununla beraber mitoloji, eski zamanlarda yaşamış insanların inanmak üzere meydana getirdiği periler, devler, kahramanlar ve onların hikâyelerinden oluşmaktadır (Kaptan Bazyar, 2017). Mitlerle olan benzerlikleri dikkat çeken bir diğer sözlü anlatım türü ise efsanelerdir. Bir toplumun temelinde var olan kaynakları tanımak bir toplumu anlamanın en iyi yollarından birisi olarak görülmektedir. Efsaneleri genel kapsamda insanların var oluşlarının sebebini açıklamaya çalışma süreçlerinde ortaya çıkan yorumlar şeklinde kısaca tanımlamak mümkündür. Literatürde efsanelerin çeşitli tanımları mevcuttur. Gökçen Kayabaşı ve Aydoğan (2018), günümüzde var olan sözlü anlatıların birkaçını ve yakın geçmişteki olağanüstü unsurlara sahip sözlü anlatıları efsane olarak tanımlamaktadırlar. Tozlu (2011), efsanelerin inanç bakımından toplumu oldukça etkilediğini belirtmekte ve bir ulusun tarihi, sosyal ve kültürel yönlerinin maddi ve manevi değerlerini kapsadığını ifade etmektedir. Yılar (2005)'a göre ise efsaneler mitlerden sonra ortaya çıkarak içeriklerini tarihten, mitolojiden, dinden ve günlük olaylardan konu alan oldukça eskiye dayanan, düz anlatım tekniği bulunan ve olağanüstü olayları ele alan hikâyelerdir. Türk Dil Kurumu'na göre ise efsane, (1) eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikaye, söylence, (2) gerçeğe dayanmayan, asılsız söz, hikaye vb., (3) olağanüstü bir başarı elde etmiş kimse, kurum vb. şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019, s. 758).

Mit, literatürde çeşitli tanımlar ile varlığını mukayese eden ve insanlığın geçmiş tarihini bünyesinde bulundurması bakımından önem arz eden sözlü anlatım türlerinden biridir. Destan ve efsanenin de bir toplumun kendi bünyesinde ve toplumlar arası kültür alışverişinde değerli bir varoluş sergilediği görülmektedir. Bir milleti ayakta tutan unsurlardan biri olarak gösterilebilen ve gelecekte daha verimli ve bilinçli yarınlar yaşamak adına bu sözlü anlatım türlerinin insanlığın bünyesinde her dem yeşil bitkiler misali barındırılması gerektiği bilinmektedir.

Mit, destan ve efsane türlerinin varoluşsal farklılıkları, oluştukları zamanın farklılığına dayanmaktadır. Mitlerin, diğer iki türe göre daha geçmiş zamanda meydana geldiği belirtilmektedir. Toplum ile ilgili durumları, olayları ve temelleri konu alarak toplumsal yaşamı ve toplumlar arası ilişkileri ilgilendiren, insanlığın geçmiş tarihine yönelik kültüre

dair birçok karmaşık olayları bünyesinde bulunduran ve en önemlisi insanlığın gelişim sürecini yansıtan mitlerin çoğunlukla inanışlarla ilişkili olduğu gözlenmektedir. Nesilden nesile aktarılarak geçmişten günümüze kadar ulaşan mitlerde çok sayıda bitki ve hayvan türlerinin kutsallaştırıldığı görülmektedir. Örneğin; Türklerde, kurdun kutsallaştırıldığı (Ögel, 2010) ve Türk boylarının kökeninin bu mitolojik duruma dayandığı ifade edilmektedir. Türk boylarının türemesinin temeli insan ile kurt arasındaki evliliğe dayandırılmaktadır ve böylece literatürde insan kurda, kurt da insana dönüşebilir şeklinde bir anlatımın mevcut olduğu görülmektedir (Nar, 2014).

Geçmişten günümüze değin birçok kimseyi ya da birçok nesneyi içine dâhil eden çeşitli mitolojik anlatılar ortak bir dil vasıtasıyla açıklanmayı beklemektedir. Geçmiş ve gelecek arasındaki bağın mitolojik anlatıların tarihinde yer alan kültürel değerler ile ilişkilendirilmesi ve insanlık tarafından unutulmaya yüz tutmuş değerlerin insan hatırında yeniden oluşması mitolojik anlatıların oluşmasının ve aktarılmasının amaçları arasında sayılmaktadır (Şenocak, 2015).

Mitolojik hikâyelerin pek çoğuna kutsallık atfedildiği görülmekle birlikte bu hikâyelerin kutsal kabul edilmesine ilaveten o toplumun maneviyatını da yansıttığı söylenebilir. Ruhani eylemlerin sonucu ile birlikte meydana gelen olaylar dizinlerinin, pek çok toplumda yaşandığı ve o zamanlarda toplumdan topluma anlatıldığı görülmektedir. Anlatılan ruhani eylemlerin yaşandığı yerler, eylemlerin ana konusunu oluşturan imge ve/veya semboller ile sözü geçen canlı unsurların bu olaylar zinciri sonunda toplum tarafından tanrısal kabul edilerek kutsi bir nitelik kazandığı görülmektedir. Böylece toplumlara ait manevi değerlerin oluşumuna dair izleri görmek ve bir toplumun kültürünün manevi değerler ışığında oluştuğunu söylemek mümkün olmaktadır. Değerler çerçevesinde incelendiğinde manevi değerler ile kültürel değerler arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu özellik bakımından mitoloji o toplumun kültürünü de yansıtmaktadır. Bireyler topluluğunda gelişen ve gelişmekte olan davranışların özünde yine toplumun kültür varlığından söz etmek doğru olacaktır. İnanç kültürünün çevresel boyuttaki rolü ve etkileri, mitler ve kültürel kimliğin mekân üzerindeki etkisi mekânda "örtük çevrecilik" davranışları şeklinde kendini göstermekte, çevreye yönelik kazanılan olumlu davranışlar "çevre koruma faaliyetleri" biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Yıldız, 2018). Bundan dolayıdır ki bir mekân eski zamanlardan günümüze değin ibadet yeri olarak benimsenmekte ise, bireyin davranışlarında

çevre koruma faaliyetleri istemsiz bile olsa kendini göstermektedir. Örneğin, Üryan Baba efsanesi doğrultusunda, Üryan Baba Türbesi ziyaretlerinde, türbenin çevresindeki ağaçların kutsal olduğuna inanılmakta ve bu anlayışın verdiği inançla hiçbir ağaç kesilmemekte ve zarar görmemektedir. Zira Üryan Babanın, anlatıda belirtildiği üzere, son görüldüğü yerde asasını yere vurarak kaybolduğu, asasını vurduğu yerde de asanın kocaman bir ağaca dönüştüğü ifade edilmektedir. Görüldüğü üzere, bu efsanenin etkisi bölgede çevreci ve tabiatı koruyan, seven bir anlayışın gelişmesine katkı sağlamış olmaktadır (Tozlu, 2012). Bu ve benzeri efsanelerden bitki ve hayvan sevgisinin kültürümüzdeki köklü varlığının ve biyoçeşitliliğin günümüze kadar korunmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde çevre koruma faaliyetlerinin artışı doğrudan biyoçeşitliliği koruma altına almış bulunmaktadır. Günümüz modern yaşamında her bir bireyin tüketim davranışında zamanla değişim gözlenmiştir. Gözlenen değişikler tüketim olgusu neticesinde doğa ile etkileşime girilerek biyolojik yaşam kaynaklarından faydalanıldığını gözler önüne sermektedir. Var olan biyoçeşitlilik, milyonlarca yıldır süren evrimsel süreçle şekillenmiştir. Biyoçeşitlilik günümüzde genetik çeşitlilik, tür çeşitliliği, ekosistem çeşitliliği ve ekolojik olaylar çeşitliliği olmak üzere dört farklı düzeyde incelenmektedir (Polat, 2017). Genetik çeşitlilik, popülasyonda bulunan her bir bireyin çevresel şartlara bağlı olarak hayatta kalmasına etki eden ve yine her bir birey arasındaki genetik açıdan farklılıkların oluşmasına sebebiyet veren bir tür gen havuzu olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2020). Bir bireyin sahip olduğu genler ve bu genlerin belirlediği genetik bilgilerin hepsi genetik çeşitlilik olarak adlandırılmakta ve herhangi bir canlı türünde bulunan bir genin o türün farklı popülasyonlarında bulunma sıklığındaki değişiklik, birbirinden farklı popülasyonların meydana gelmesine yol açmaktadır (Yücel, 2009). Kalıtsal madde olan genler, bir türün bireyleri arasında nesilden nesile üreme hücreleri vasıtasıyla aktarılmakta ve türlerin kimliğini belirlemektedir (Işık, 2006). Varoluşun karakteristik özelliklerini belirleyen biyokimyasal paketler olarak tanımlanan genetik çeşitlilik, belirli türlerin, alt-türlerin veya popülasyonların içerisinde bulunan genlerin birbirinden farklılığı ile ölçülmektedir (Demirayak, 2002). Genetik çeşitlilik bir başka tanıma göre ise, organizmada bulunan DNA'nın ve meydana gelen mutasyonların, kısaca tüm biyolojik çeşitliliğin kaynağı olarak ifade edilmektedir (Mayer, 1996). Her türün kendine özgü bir gen havuzu bulunmaktadır. Bir türün her bir bireyi bu genlerin denetlemesi altında bazı ortak özellikler ve davranışlar göstermekte, bu şekilde de diğer türlerden ayırt edilmektedirler (Işık, 2006). Tür çeşitliliği, komünitelerde yaşamını

devam ettiren türlerin sayısı (Yücel, 2009), canlıların göstermiş olduğu çeşitlilik (Bakırcı, Artun, Şahin & Sağdıç, 2018), belirli coğrafi çizgiler içindeki türlerin toplam sayısı (Demirayak, 2002), belirli bir saha içindeki tür sayısı (Mayer, 1996; Özdemir vd., 2005) şeklinde ifade edilmektedir. Ekosistem çeşitliliği, ekosistemi oluşturan birbirinden farklı parçaların, bölgeye göre ve zaman içinde meydana getirdikleri değişimlere bağlı şekilde, onların bir işlevi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebepten, dünya üzerinde birbirinden farklı ekosistem tipleri bulunmaktadır (Işık, 2006). Bir ekosistem bitkiler, hayvanlar gibi canlı ve su, mineral, hava gibi cansız bileşenlerden oluşmaktadır. Bu bileşenlerin kendi içinde ve birbirleri arasında karmaşık bir etkileşim bulunmakta, ancak karşılıklı ilişkiler içinde uzun yıllardır bir denge sağlanmaktadır (Demirayak, 2002; Özdemir vd., 2005). Başka bir tanımda ise ekosistem çeşitliliği, yeryüzü üzerindeki canlı ve cansız unsurların birbirleri ile etkileşim içinde oldukları ekosistemlerin çeşitli olması şeklinde tanımlanmaktadır (Bakırcı vd., 2018). Ekolojik olaylar çeşitliliği ise, bir ekosistemde bulunan canlı ve cansız bileşenler arasında meydana gelen iletişim ve etkileşimlerin evrimsel bir sonucu şeklinde ifade edilmektedir (Işık, Yaltırık & Akesen, 1997).

Biyolojik çeşitliliğin korunması insanlığın kendi amaçları bakımından büyük öneme sahiptir. Çünkü biyolojik kaynaklar, medeniyetlerin üzerinde kurulduğu temelleri oluşturur (Gürbüz, Derman & Çakmak, 2013). Bu durumda biyolojik çeşitliliğin insanlık ve yaşayan tüm canlılar için önemi oldukça büyüktür.

İnsanoğlu, doğa ile girdiği karşılıklı ilişkide çevresinde bulunan canlı ve cansız bütün varlıklara anlam katarak akıl ve düşünme yetisi aracılığıyla kendi varlık alanını kurmuş ve doğanın var eden yaşam boyutu ile bütünleşerek düşünsel anlamda evrenin sınırlarını zorlamıştır (Şayhan, 2018).

1.2. Araştırmanın Amacı

Mitler ve efsanelerin çoğu, bireylerin tarih ve doğa olaylarındaki meraklarını giderebilecek niteliktedir. Nesiller boyu aktarılan inanç unsuru, kültürel değerler gibi insanlığın varlığını anlamaya yarayan unsurlar yüzyıllardan günümüze değin gelmektedir. Mitlerin ve efsanelerin alışılmışın dışında unsurlardan oluşması onları oldukça ilgi çekici hale getirmektedir. Mitler ve efsaneler o kültürün kimliğini tespit etmeyi mümkün kılmakta ve

bu değerlerin güçlenerek devamına katkı sağlayabilmektedir. Ancak günümüzde mitler ve efsaneler şeklinde anlatılan başlıkların, biyoçeşitlilik konusundaki ve biyoçeşitliliğin kültürel değerlerini açıklama konusundaki araştırmalar yetersiz kalmaktadır. Bireylerin kültürel değerlere ilişkin mit ve efsaneler üzerinden çevresel farkındalıkları ve doğaya bakış açılarına ilişkin kazanımlarında en önemli faktör öğretmen etkisidir.

Bu nedenle çevresel faaliyetler üzerinde etkili olabileceği düşünülen ve içeriğinde biyolojik unsurları olan mit ve efsanelerin biyoçeşitlilik ile ilişkisinin araştırılması hedeflenmiştir. Bu çalışmada, biyoloji öğretmen adaylarının bazı tarihsel metinlere, mitlere ve efsanelere göre biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin görüşleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Efsaneler ve mitler, bir bakıma insanların, oluş nedenini bilimsel olarak açıklayamadıkları bir takım alışılmışın dışında olayları açıklama çabalarının sonucunda oluşmuşlardır denilebilir (Yılar, 2005). İnsanlığın varoluşundan bugüne kadar gelen dini temalı, ölümsüzlük temalı, savaş temalı, evlilik temalı birçok mit ve efsane mevcuttur. Bunların yanı sıra mit ve efsanelerdeki bitki ve hayvan çeşitliliği de oldukça dikkat çekmektedir. Kutsal sayılan bitki ve hayvanların yanı sıra, lanetlenmiş ve kötü gözle görülen bitki ve hayvan varlığı da mevcuttur. Günümüzde olduğu gibi eski zamanlarda da zengin bir biyoçeşitlilik söz konusu olduğu söylenebilmektedir. Biyoçeşitlilik günümüzde oldukça önemsenen bir konudur. Ancak alanyazın taraması sonucu elde edilen verilerde biyoçeşitliliğin birçok özelliğine ilişkin araştırmalar bulunmakla birlikte, bu konunun mit ve efsaneler boyutu hakkında yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Ancak mit ve efsanelerin büyük çoğunluğunda canlı türlerine ilişkin ifade ve olaylara yer verildiği bilinmektedir.

Bu araştırma kapsamında, derinlemesine alanyazın taraması yapılmış ancak yeterli kaynağa ulaşılamamıştır. Bundan dolayı çalışma boyunca alanyazın taraması devam edecektir. Bu bağlamda, bu çalışma mitoloji ve biyoloji olmak üzere iki alanda bir köprü oluşturacaktır. Mitoloji ve biyoloji arasındaki muazzam ilişkinin göz ardı edilemeyecek boyutta olduğu söylenebilir çünkü (yaşamın doğasını) insan doğasını, bitki ve hayvan doğasını anlama, algılama ve anlamlandırma çabaları ortak bir çalışma alanı olduğunu gözler önüne

sermektedir. Daha önce çalışma yapılmamış olan bu alan, alanyazına yeni ve farklı bir bakış açısı kazandıracaktır. Biyoçeşitliliğin kültürel değerlerini mitler, efsaneler ve tarihi metinlerde aramak ve bu unsurlarda ne derece yansıtıldığını araştırmak alanyazına yeni ve farklı bir kazanım katacaktır. Bu durumdan hareketle mit ve mitolojik metinlerdeki biyolojik unsurların biyoçeşitliliğin öğeleriyle ilişkilendirilmesine yönelik biyoloji öğretmen adayları görüşlerinin araştırılması oldukça önemli ve gerekli görülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

1. Katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme ve biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin değerlendirme sorularına samimi ve objektif cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
2. Araştırmacının çalışma süresince yansız davrandığı varsayılmıştır.
3. Araştırmanın katılımcılarının Biyoloji Eğitimi Lisans Programı'nın çevre ile ilgili temel dersleri almış olmalarından dolayı çevre bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu varsayılmıştır.
4. Araştırma sürecinde faydalanılan kaynakların yeterli ve doğru bilgiler verdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. Çalışma, Biyoloji Eğitimi Lisans Programı'nda 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan biyoloji öğretmen adayları ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın sonuçları, biyoçeşitliliğin kültürel değerleri konusu ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

a) Mitos (Mit): İlkel insanların evreni anlamak, kâinatı tanımak için çabaladığı süreçlerde ortaya çıkan oldukça eskiye dayanan kutsal hikâyelere verilen isimdir (Yılar, 2005).

b) Mitoloji: Yunanca “Mythos (mit)” ve “Logos (konuşma, anlatma)” kelimelerinin birleşmesi olan “Mythologia” kelimesinden gelmektedir. Kutsal hikâyeleri inceleyen bilim dalına verilen isimdir (Ulutürk, 2012; Yılar, 2005).

c) Efsane: 1) Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, söylence. 2) Gerçeğe dayanmayan, asılsız söz, hikâye vb. (TDK Sözlüğü, 2019).

d) Biyoçeşitlilik: Hayvanların, bitkilerin, mikroorganizmaların bütün türlerini, ekosistemleri ve bu ekosistemlerin parçaları olan ekolojik süreçleri kapsar. Verilen bir alandaki ekosistemlerin, türlerin ve genlerin sıklığı ve sayısının her ikisini de kapsayan, doğanın çeşitliliğinin derecesini ifade eden şemsiye bir tanımdır. Biyoçeşitliliğin genetik çeşitlilik, tür çeşitliliği, ekosistem çeşitliliği ve ekolojik olaylar çeşitliliği olmak üzere dört ögeden oluştuğu belirtilmektedir (Kaynak, 2001; T.C. Resmi Gazete, 27.12.1996, Sayı: 22860).

e) Kültür: Kültür (veya medeniyet), en geniş anlamda incelendiğinde, insanlığın toplumun bir parçası olarak elde ettiği sanat, bilgi, inanç, töre, yasa, gelenek, görenek ve diğer tüm yetenekler ile alışkanlıkların oluşturduğu karışık bir toplam ve sonraki nesillere iletmede kullanılan araçlar bütünüdür (Tylor, 2016; TDK, 2018).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın amacına uygun olarak seçilen araştırma modeli, katılımcılar, araştırma süreci, veri toplama araçları ve verilerin analizi başlıkları yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Nitel araştırmanın, bir şemsiye kavram olarak kullanılmasından ve burada yer alan kavramların birbirinden değişik alanlarla yakından ilişkili olduğu için herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak oldukça zordur (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 40).

Nitel araştırma belirli bir sırayla sosyal sınıfları ve bu sınıfları meydana getiren bireyler ve/veya bireyler topluluğunu incelemekte ve çeşitli yanıtlar aramaktadır. Bazı özel durumlarda ya da görünenin ardında yatan anlamlar anlaşılmak istendiğinde nitel yöntemler tercih edilmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalarda olaylar "neden" ve "nasıl" sorularına verilen cevaplarla derinlemesine anlaşılmak istenmektedir (Koçyiğit, 2019, s. 20).

Nitel araştırma örneği, gerçeklik ile insanın anlama süreçlerinin birbirinden ayrı incelenemeyeceğini, araştırmacının araştırması boyunca tarafsız kalamayacağını belirtmektedir. Nitel araştırmalar bilgiyi, tümevarım yöntemini kullanarak elde etmeye çalışmaktadır. Araştırmacı, sosyal gerçekliğin özünde bulunan bilgiyi, topladığı veriler ile birlikte harmanlayıp yorumlayarak açıklamaya çalışmaktadır (Özdemir, 2010).

Nitel araştırma yöntemi, araştırılan problemi açıklayarak ele alma yaklaşımına sahip olan bir yöntemdir. Bu yöntemi kullanan araştırmacılar daha derinlerdeki bilgiye ulaşma ve bilgiyi kavrama amacına sahiptir. Nitel araştırmalarda meydana gelen olaylar arasında sebep-sonuç

ilişkisi kurulmadığı, sayısal verilerin ve istatistiklerin daha az ele alındığı, nitel analizlerle birlikte duygusal ve kavramsal yönüne daha çok yer verildiği belirtilmektedir (Karataş, 2015).

Nitel araştırmanın özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de belirtilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2018, s. 253).

Tablo 1

Nitel Araştırmanın Özellikleri

Özellikler	Açıklamalar
Doğal ortam	Olguların, olayların ya da davranışların gerçekleştiği doğal ortamda çalışılır.
Doğrudan veri toplama	Araştırmacı verilere doğrudan kaynağından ulaşır.
Zengin betimlemelerin yapılması	Bağlam ve olguların derinlemesine anlaşılmasını sağlayacak detaylı betimlemeler yapılır.
Sürece yönelik	Olgu ve davranışların nasıl ve neden gerçekleştiğine odaklanır.
Tümevarımcı veri analizi	Sentezlenerek elde edilen bilgilerden yola çıkarak ikna edici genellemeler yapılır.
Katılımcının bakış açısı (Araştırmacının katılımcı rolü)	Katılımcının anlamasına ve anlamlandırmasına odaklanır.
Araştırma desenlerinde esneklik	Araştırma deseni, çalışmanın gerçekleştiği duruma göre gelişir ve değişir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Pegem Akademi, kaynağından yararlanılmıştır.

Bu çalışma, biyoçeşitliliğin kültürel önemi üzerinde odaklanması, nitel veri toplama araçlarının kullanılması ve sınırlı sayıda katılımcı ile yürütülmesi sebebiyle nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır (Bakırcı vd., 2018). Yapılan araştırmada Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına odaklanılmış ve çalışma süreci nitel araştırma yönteminden durum çalışması esas alınarak sürdürülmüştür.

Durum çalışmalarının birçok kaynaktan veri toplanarak detaylı incelemelerin yapıldığı araştırmalar olduğu belirtilmektedir. Tüm araştırmalara aynı yöntemlerle yanıt bulunamayacağı ifade edilmektedir, bu nedenle farklı bilimsel araştırma yöntemleri tercih edilmektedir. Durum çalışmalarında, çizgileri önceden belli olan bir konunun detaylı olarak araştırılması ve anlaşılması söz konusudur. Derinlemesine araştırma gerektiren güncel

konularda durum çalışmalarının iyi bir kılavuz olabileceği belirtilmektedir çünkü durum çalışmaları var olan durumu olduğu gibi ifade etmektedir (Ozan Leymun, Odabaşı & Kabakçı Yurdakul, 2017).

Durum çalışmaları "nasıl" ve "niçin" sorularını esas alan, araştırmacının kontrolünde olmayan bir durumu ayrıntılı bir şekilde incelemeye ve araştırmaya olanak tanıyan çalışmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Durum çalışmaları, olay ya da olguların zamana ve mekâna bağlı tanımlandığı ve özelleştiği araştırma olarak tanımlanmaktadır. Durum çalışmalarının aşamaları; problemin ifadesi, araştırma alanına girme, katılımcıların seçilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi şeklinde ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2018, s. 23, s. 270).

2.2 Katılımcılar

Çalışma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinin 1., 2., 3. ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan biyoloji öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Katılımcıların belirlenmesinde araştırma problemine uygun olarak, amaçlı örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, bazı özelliklere sahip bir durum ya da birden çok durumların araştırılmasında kullanılmaktadır. Araştırmacı, araştırmak istediği özel durumları temel alarak, tabiat, birey veya bireyler topluluğunu anlamaya, bu olgular arasındaki ilişkiyi yorumlamaya çalışır (Büyüköztürk vd., 2018, s. 92). Amaçlı örnekleme yöntemi, bilginin bol ve çeşitli bulunduğu durumların derinlemesine araştırılmasında imkân sağlamakta, birçok durumun açıklanmasında faydalı olmaktadır (Yıldırım & Şimşek 2018, s. 118).

Bu araştırma için araştırmacı tarafından "Ekoloji, Çevre Biyolojisi, Biyolojik Mücadele, Biyolojik Çeşitlilik (Biyoçeşitlilik), Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri gibi biyoloji eğitimi lisans programının çevre ile ilgili derslerinden en az birini almış olmak" şeklinde kriter belirlenmiştir. Belirtilen kritere göre, araştırma Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Her sınıf düzeyinden sırasıyla 16, 6, 13 ve 11 kişinin katılımıyla araştırma toplam 46 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Öğretmen adaylarına araştırma ile ilgili bilgiler verilmiş, araştırmanın amaçları açıklanarak çalışmanın gizlilik ve gönüllülüğünden bahsedilmiştir. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formu için

katılımcılar içerisinden tesadüfi ve gönüllülük ilkesine bağlı olarak 3. ve 4. sınıflardan 3'er öğrenci olmak üzere toplam 6 öğrenci seçilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından kimlik bilgileri alınmamış olup, gizliliğin sağlanması açısından katılımcılar numaralandırılarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Lisans 1. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları B11'den başlayarak, 2. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları B21'den başlayarak, 3. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları B31'den başlayarak, 4. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları B41'den başlayarak kodlanmıştır.

2.3. Araştırma Süreci

2.3.1. Uygulama Öncesi

Araştırmanın uygulama adımına geçmeden önce, araştırmaya katılacak bireylerin seçimine, hangi anlatıların araştırmada kullanılacağına, anlatıların hazırlanmasına, yarı yapılandırılmış görüşme sorularının planlanmasına karar verilmiştir.

2.3.2. Katılımcıların Seçimi

Amaçlı örnekleme yöntemi ile araştırmaya katılacak bireylere karar verilmiş ve katılımcılar başlığı altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2.3.3. Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formunun Hazırlanması

Araştırmada kullanılan bu formun oluşturulmasında bazı tarihi metinler, hikâyeler ve mitlerden faydalanılmıştır. Araştırmacı tarafından detaylı alanyazın taraması yapılmış ve saptanan anlatılar alan uzmanları ile değerlendirilerek fikir alışverişinde bulunulmuş, ardından araştırmada hangi anlatıların kullanılacağına karar verilmiştir. Araştırma için uygun görülen anlatıları Türkçe dil uzmanı incelemiş ve ardından çalışmada kullanılmak üzere anlatılara son hali verilmiştir. Araştırmada 1 türkü ve 8 anlatı olmak üzere 9 metin

kullanılmıştır. Araştırmanın pilot uygulaması 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinin biyoloji öğretmenliği programında 3. ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan biyoloji öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Araştırmanın pilot uygulaması ardından katılımcılardan anlatılarla ilgili herhangi bir olumsuz dönüş gelmediğinden dolayı anlatılarda değişiklik yapılmamıştır. Araştırmada kullanılan Biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin değerlendirme formu EK-1'de verilmiştir.

2.3.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Hazırlanması

Araştırmanın görüşme soruları araştırmacı tarafından, biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin değerlendirme formuna bağlı kalınarak oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme soruları alan uzmanları tarafından incelenmiş ve gerekli yerlerde düzeltmeler yapılmıştır. Ardından Türkçe dil uzmanı soruları yazım ve anlam bakımından kontrol etmiş ve sorulara son şekli verilmiştir. Görüşmelerin ortalama süresi 15 dakika şeklinde planlanmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK-2'de verilmiştir.

2.3.5. Pilot Uygulama

Uygulama aşamasına geçmeden önce, yaşanabilecek güçlükleri ve meydana gelebilecek sorunları tespit etmek, gerekli önlemleri almak amacıyla pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinin biyoloji öğretmenliği programında 3. ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan 6 biyoloji öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Pilot uygulamada tespit edilen eksiklik ve aksaklıklar not alınarak düzenlenmiştir. Pilot uygulama araştırmacı içinde bir ön çalışma olmuş ve araştırmacıya deneyim kazandırmıştır. Pilot uygulamaya ait verilerin fotoğraf örneği EK-3'te verilmiştir.

2.3.6. Uygulamalar

Asıl uygulama, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ankara'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesinin biyoloji öğretmenliği programında 1., 2., 3., ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan biyoloji öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Veri toplama araçları,

katılımcılara pandemi sebebiyle çevrim içi iletilmiştir. Pilot uygulama ve asıl uygulama süreçleri boyunca tüm adımlar araştırıcı tarafından, unutmayı önlemek ve araştırma sonuçlarını doğru bir şekilde raporlaştırmak amacıyla not edilmiştir.

2.3.7. Uygulama Sonrası

Pilot ve asıl uygulama sürecinde yapılan her şey araştırmacı tarafından not edilmiştir. Buradaki esas amaç, muhtemel unutmaların ve yaşanılanların gözden kaçmasının önüne geçmektir. Asıl uygulama sürecinde, Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formu katılımcılara çevrim içi şekilde iletilmiştir. Gönüllülük esasına bağlı seçilen katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşmeye verdikleri cevaplar ise ses kaydına alınarak not edilmiştir. Bu sürecin ardından verilerin analizi kısmına geçilmiştir.

Verilerin analizine ilk olarak biyoloji öğretmen adaylarının Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formuna verdikleri cevaplardan faydalanılarak gerekli kodlamalar yapılmış ve ana temalar oluşturularak başlanmıştır. Her bir katılımcının cevabı, uygun görülen ana tema altına yazılarak sınıflandırılmıştır. Ardından yarı yapılandırılmış görüşmeye ait veriler analiz edilerek verilerin analizi tamamlanmıştır. Verilerin analizinin tamamlanmasıyla birlikte verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanması gerçekleştirilmiş olup, ilgili alanyazın ile veriler desteklenerek sonuçlar tartışılmıştır. Araştırmaya ait öneriler ile araştırma raporlaştırılarak son hali verilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1. Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formunun katılımcılar tarafından ilgi uyandırıcı olmasına dikkat edilmiş ve araştırmada kullanılan metinlerin dikkat çekici nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formunun kullanılmasındaki amaç, biyoloji öğretmen adaylarının bazı tarihsel metinlere, mitlere ve efsanelere göre biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin görüşlerini değerlendirmek, günümüze kadar

gelmiş tarihi metinler, hikâyeler, mitlerde bulunan biyoçeşitliliği ve yansıttığı kültürü anlamak ve bunun farkına varabilmektir.

Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formunda, Barış Manço'ya ait olan "Nane Limon Kabuğu" türküsü ile "Ardıç Ağacı, Zeytin ve Zeytin Ağacı, Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı, Altay Yaratılış Efsanesi, Daphne ile Apollon Efsanesi, Türeyiş Destanı, Şanlıurfa Balıklı Göl, Cibilli Dede Türbesi" olmak üzere 8 metin yer almaktadır. Her metinde 3 tane alt soru bulunmaktadır. Pandemi sebebiyle metinler katılımcılara e-posta üzerinden ulaştırılmış ve yine e-posta üzerinden geri toplanmıştır.

2.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Görüşme, araştırmaya katılan birey ya da bireylerin duygu ve düşüncelerini karşı tarafa aktarmasını sağlayan bir çeşit aktivite olarak tanımlanabilmektedir. Burada asıl amaç, bireyin iç dünyasına girmek ve onu derinlemesine anlayabilmektir. Görüşme, bireyin fikirleri, tutumları, yorumları, deneyimleri gibi gözle görülemeyen ve anlaşılamayan bilgilerine erişmeye yardımcı olmaktadır (Karataş, 2015).

Bireylerin duygu, bilgi, tecrübelerine ulaşmayı sağlayan görüşme tekniği, çalışılan konunun tüm boyutlarını incelemeye imkân veren, çoğunlukla açık uçlu sorular sorulan, araştırmacının katılımcı ile yüz yüze gerçekleştirdiği bir veri toplama tekniğidir. Katılımcılara kendilerini birinci elden anlatabilme imkânı sağlayan görüşme tekniği, oldukça esnek ve derinlemesine bilgi sağlanmasına olanak tanımaktadır (Tekin & Tekin, 2012).

Araştırmacı görüşme tekniği ile bireylere sistematik sorular yönelterek bireylerin düşünme biçimini, algılarını, duygularını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylece bireylerin tecrübeleri ve bu tecrübeleri nasıl yorumladıkları öğrenilmektedir. Her bireyin düşünme, anlama, kavrama ve yorumlama şekli birbirinden farklıdır. Bu farklılık birçok araştırmacıyı bireylerin iç dünyasına seyahat etmeye yöneltmiştir. Görüşme tekniğinin yapılandırılmamış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış olmak üzere üç farklı türü bulunmaktadır (Türnüklü, 2000).

Bu çalışmada, daha önceden hazırlanmış forma bağlı kalınarak uygulanması sebebiyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgiler sunması sayesinde araştırmacıya kolaylık sunduğu

için yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Araştırmacı önceden hazırlamış olduğu sorulara ilaveten, konunun daha derinlemesine incelenebilmesi amacıyla ek sorular sorma hakkına sahiptir. Sorulan soruların öncelik sırası yoktur, araştırmacı görüşme sırasında soruların yapısını, sırasını değiştirme özgürlüğüne sahiptir. Belli sorularda konuyla ilgili daha fazla detaya girebilir, görüşme daha çok sohbet havasında ilerleyebilir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 132).

Araştırmada, katılımcılar içerisinden gönüllü 6 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere öncelikle katılımcıların anlatıları okuyup hatırlaması ile başlanılmıştır. 6 öğretmen adayı ile yapılan görüşmeler toplam 50 dakika 49 saniye sürmüştür. Görüşme esnasında not tutulmuş ve katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazıyla görüşme kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler ilgili eğitim fakültesinin laboratuvarında gerçekleştirilmiş olup, katılımcıların kendilerini rahat hissedeceği ve görüşmeye yoğunlaşabileceği sessiz bir ortam oluşturulmuştur. Görüşmeler gerçekleşmeden önce veya gerçekleştikten sonra herhangi bir problem yaşanmamıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda, birbirinden farklı doküman veya kaynaklardan elde edilen veriler önce incelenerek kodlanır, daha sonra bu kodlamalar dikkate alınarak sentezlenir ve çıkarımlara ulaşılır (Büyüköztürk vd., 2018, s. 258). Nitel araştırmalarda genellikle içerik analizi ve betimsel analiz kullanılarak veri analizi yapılmaktadır. Bu çalışmada içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde, problemin sistemli ve yansız bir şekilde aktarılması amaçlanmaktadır (Koçak & Arun, 2013). İçerik analizi, nitel veri analizi çeşitleri arasında en çok tercih edilenidir. İçerik analizinde, betimsel analizin aksine, araştırmacı ilk önce araştırılan konu ile ilgili kategorileri oluşturmaktadır. Veri analizi sırasında veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen kategorilere uygun olarak yerleştirilmektedir (Özdemir, 2010).

Bu araştırmada, 46 öğretmen adayına ait ifadelerden yararlanılarak kodlamalar yapılmış ve ana temalar oluşturulmuştur. Her öğretmen adayına ait ifade, uygun olan başlığın altına yerleştirilerek, her metin ve her metnin alt soruları için tablolar oluşturulmuştur. Daha sonra, her bir ana tema için frekanslar hesaplanmıştır.

Biyoloji öğretmen adaylarının biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin görüşlerini daha iyi yorumlamak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. 6 öğretmen adayı ile yürütülen görüşme, transkripte (görüşmelerin yazıya aktarılması) satırı satırına aktarılmış ve verilerin basit hale dönüştürülmesi için kodlamalar yapılmıştır. Kodlanan veriler düzenlenerek "Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formu" için oluşturulan ana temalar ile birleştirilerek bulgular elde edilmiş, son olarak, tanımlanan bulgular açıklanarak yorumlanmıştır.

2.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliği

Araştırma sonuçlarının inandırıcı olması bilimsel çalışmaların en önemli ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. "Geçerlik ve Güvenilirlik" bu bakımdan çalışmalarda en çok tercih edilen iki kıstastır (Yıldırım, 2010). Nitel ve nicel çalışmalarda "geçerlik" ve "güvenilirlik" kavramları farklı anlamlarda ifade edilmektedirler. Bu farklılık Tablo 2'de gösterildiği şekilde özetlenebilir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 277).

Nitel ve nicel araştırmalarda bir kavramı ifade etmek amacıyla aynı anlamı karşılayacak farklı ifadeler yer almaktadır. Örneğin, nicel araştırmalarda tercih edilen "iç geçerlik" kavramı nitel araştırmalarda yerini "inandırıcılık" kavramına bırakmaktadır. Nicel araştırmalarda kullanılan "dış geçerlik (genelleme)", "iç güvenirlik", "dış güvenirlik (tekrar edilebilirlik)" kavramları, nitel araştırmalarda "aktarılabilirlik (transfer edilebilirlik)", "tutarlık", "teyit edilebilirlik" kavramları ile karşılanmaktadır.

Tablo 2.

Geçerlik ve Güvenirlik Konusunda Nicel ve Nitel Araştırmada Kabul Gören Kavramların Karşılaştırılması

Ölçüt	Nicel Araştırma	Nitel Araştırma	Kullanılan Yöntemler
Araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru temsili	İç geçerlik	İnandırıcılık	▪ Uzun süreli etkileşim ▪ Derinlik odaklı veri toplama ▪ Çeşitleme ▪ Uzman incelemesi ▪ Katılımcı teyidi
Sonuçların uygulanması	Dış geçerlik (genelleme)	Aktarılabilirlik (Transfer edilebilirlik)	▪ Ayrıntılı betimleme ▪ Amaçlı örnekleme
Tutarlığı sağlama	İç güvenirlik	Tutarlık	▪ Tutarlık incelemesi
Nesnel, yansız olma	Dış güvenirlik (tekrar edilebilirlik)	Teyit edilebilirlik	• Teyit incelemesi

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin, kaynağından yararlanılmıştır.

İnandırıcılık kavramı, araştırma sonuçlarının dış dünyanın gerçekliğine uygunluğu ile ilgilidir (Merriam, 2018, s. 205). Bu çalışmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla, araştırma süreci boyunca biyoloji öğretmen adayları ile sağlıklı ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmıştır. Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme soruları uygulanmış ve esas uygulama öncesinde yapılan pilot uygulama ile araştırmacının deneyim kazanması sağlanmıştır. Tarihsel metinlerin hazırlanmasında ve yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularının oluşturulmasında alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuş (uzman incelemesi), biyoloji öğretmen adaylarına yarı yapılandırılmış görüşme soruları uygulanmış ve çelişkide kalınan veya anlaşılmayan soruların üzerinden geçilerek öğretmen adaylarından teyitler alınmıştır.

Aktarılabilirlik kavramı, araştırma sonuçlarının başka durumlara ne derece genellenebileceği ile ilgilidir (Merriam, 2018, s. 214). Bu çalışmada aktarılabilirliği sağlamak amacıyla, veri toplama araçları, verilerin analizi ve veri toplama süreci ayrıntılı bir biçimde betimlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların seçiminde nitel araştırma çalışmalarında tercih edilen amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Tutarlık kavramı, veri setlerinin birden fazla kodlayıcı tarafından kodlanması ve cevaplar arasındaki kararlılık şeklinde ifade edilmektedir (Creswell, 2021, s. 255). Bu araştırma kapsamında tutarlığı sağlamak amacıyla, biyoloji öğretmen adaylarının anlatılara verdikleri cevapların analizinde, başka bir uzmanında yardımına başvurularak iki araştırmacının oluşturduğu şemalar karşılaştırılmış, görüş birliğine veya görüş ayrılığına karar verilmiştir. Aynı şekilde yarı yapılandırılmış görüşme sorularının veri analizi yapılırken de başka bir uzmanın görüşlerinden yararlanılarak şemalar oluşturulmuştur. İki araştırmacının oluşturduğu kodlamalar arası tutarlık ve uyum dereceleri %85 elde edilerek araştırmacıların aynı kodlamaları yaptıkları belirlenmiştir. Nitel bir araştırmanın güvenirliğini sağlamak amacıyla kodlamalar arasındaki bu değerin en az %80 olması önerilmektedir (Miles & Huberman'dan aktaran Uzel, 2014).

Teyit edilebilirlik kavramı, araştırmacının elde ettiği sonuçları topladığı verilerle devamlı bir şekilde teyit etmesi şeklinde ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 283). Araştırmada teyit edilebilirliği sağlamak amacıyla, veri toplama araçları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Biyoloji öğretmen adaylarından alınan ses kayıtları öncelikle yazıya geçirilmiş, ardından ses kayıtları ile oluşturulan dokümanların doğruluğu teyit edilmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR ve YORUMLAR

Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı 1., 2., 3. ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarından nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması esas alınarak veriler toplanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan anlatılara ilişkin elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Anlatı: "Ardıç Ağacı"

Öğretmen adaylarının "Ardıç Ağacı" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 3'te verilmiştir. Öğretmen adaylarının %19,57'si anlatıyı daha önceden bildiğini, %80,43'ü ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 3.

"*Ardıç Ağacı" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?*

	Frekans	%
Evet	9	19,57
Hayır	37	80,43
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının öğretmen (%22,22), dersler (%44,44), çevre (%22,22) ve özel okumalar (%11,11) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Ardıç Ağacı" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema dört maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

"Ardıç Ağacı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Canlılar, manevi değerler yüklenerek kutsal kabul edilmiş ve bu inançlar doğrultusunda zarar görmeden korunmuşlardır.	23	50
2. İnsan hayatına fayda sağladığı için ağaçlar kesilmemeli ve korunmalıdır.	5	10,87
3. Doğa bir denge halindedir ve bu denge bozulmamalıdır.	7	15,22
4. Hikâyeler dünyamızı korumak için iyi birer örnektirler ve biyoçeşitlilik için de önemli bir görev üstlenmektedirler.	11	23,91
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %50'si "Ardıç Ağacı" anlatısında ifade edilen canlı organizmaların kutsal kabul edildiğini ve halk tarafından bu canlılara manevi değerler yüklenmesinin canlı türlerinin korunmasında etkili olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %10,87'si ağaçları insan yaşamına faydası açısından değerlendirmiştir. Katılımcıların %15,22'si doğanın doğal dengesinin olduğunu ve bu dengenin bozulması halinde tüm canlıların olumsuz etkileneceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %23,91'i ise bu anlatının biyoçeşitliliği korumada iyi bir örnek olabileceğine vurgu yapmışlardır (Tablo 4).

Öğretmen adaylarının "Ardıç Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

"Ardıç Ağacı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B313	İster bir İnanış olsun isterse batıl inanç olsun canlı organizmaları korumak çok önemlidir. Her canlının doğada bir görevi vardır. Ve bir canlının yok olması doğadaki bütün düzeni olumsuz etkileyerek birçok canlının da yok olmasına sebep olabilir. Bu yüzden bir canlının korunması aslında birçok canlının korunmasına, biyoçeşitliliğin de artmasına ya da korunmasına neden olur.
B41	Biyolojik ve ekolojik açıdan son derece önemli nesne ve varlıklara böyle anlamlar yüklenmesi sadece onun iyiliği ve korunması için olduğundan dolayı çok önemlidir. Böyle değerlerin ve inanışların toplumumuza yerleştirilmesini bilinç oluşturması açısından çok değerli görüyorum.
B21	Korunan ağaçlar aynı zamanda böcekler gibi birçok canlı yaşamına etki etmektedir.
B45	Ardıç ağaçlarına zarar verildiği zaman o bölgede bulunan, yaşayan kişilerin yaptıkları işlere ve kendilerine zarar gelmesi, orada yaşayan halkın korkmasına ve Ardıç ağacına sahip çıkmalarına neden olmak için söylenmiş bir rivayet. İyi ki de söylemişler. Söylenmemiş olsaydı belki de şuan nesli tükenmiş bir Ardıç ağacından bahsedecektik.

Katılımcıların "Ardıç Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 4 maddede toplanarak dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

"Ardıç Ağacı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Canlılar yaşamlarını devam ettirebilmek için birbirleriyle sürekli olarak iletişim halindedir.	6	13,04
2. Değer verip anlam yüklenen canlılara zarar vermekten kaçınılır. Yüklenen bu değerler canlıları korumaya yönlendirir ve sonraki nesillere de aktarılır.	10	21,74
3. Metni okuyan insanlar inançları gereği ve eleştiriye maruz kalmamak için ağacı kutsal kabul ederek türün korunmasını sağlarlar. Diğer ağaçlar için de koruma bilinci kazandırılır.	12	26,09
4. Kültürümüze yerleşmiş bu anlatılar sayesinde türlerin korunması oldukça önemlidir. Biyoçeşitlilik konusunda farkındalık oluşturulabilir.	18	39,13
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %13,04'ü canlıların yaşamlarını devam ettirebilmek için birbirleriyle iletişim halinde olduğu ve bu iletişimin canlıların neslinin devamında önemli olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %21,74'ü anlam yüklenen canlıların korunduğunu ve sonraki nesillere de bu değerin aktarıldığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %26,09'u kutsallık yüklenen canlıların korunduğunu ve diğer canlılar için de bilinç geliştirilmesinde etkili olduğu görüşüne varmışlardır. Katılımcıların %39,13'ü anlatıların biyoçeşitlilik konusunda farkındalık oluşturabileceğine vurgu yapmışlardır (Tablo 6).

Öğretmen adaylarının "Ardıç Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

"Ardıç Ağacı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B41	Ardıç ağacı özelinde bakmayıp genel olarak baktığımızda bitkilerin hayvanların yani tüm canlıların korunması hem kendi açımızdan hem de dünyamız için kritik derecede önemlidir. Bunun farkında olan insanlar tarafından kültürümüze yerleşmiş bu anlatılar sayesinde hala yok olmayan, korunmuş türlere sahip olduğumuzu düşünüyorum
B112	İnsanlar bu hikâyeleri örnek alarak biyoçeşitliliğe büyük katkıda bulunan bu canlılara zarar verilmemesi gerektiğini anlamış zamanla bu canlılara anlamlar yükleyerek korumaya başlamışlardır
B43	İnsanlar böyle efsaneler var oldukça ağaçlara zarar verememektedir. Bu da ağaçların kesilip yok olmasının önüne geçmektedir.
B36	Bu metin biyoçeşitliliğin korunması bilincini bireye aşılıyor ve bu bilincin taze kalmasını sağlıyor.

3.2. Anlatı: "Zeytin ve Zeytin Ağacı"

Öğretmen adaylarının "Zeytin ve Zeytin Ağacı" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 8'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %23,91'i anlatıyı daha önceden bildiğini, %76,09'u ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 8.

"Zeytin ve Zeytin Ağacı" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	11	23,91
Hayır	35	76,09
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının roman (%18,18), edebiyat dersi (%36,36), çevre (%27,27) ve mitoloji konusunda okumalar (%18,18) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların “Zeytin ve Zeytin Ağacı” anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

“Zeytin ve Zeytin Ağacı” Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Zeytin dalına kutsallık atfedilerek, manevi değerler doğrultusunda ayrı bir koruma içgüdüsü oluşturulmuştur.	24	52,17
2. Bir canlının diğer canlılar üzerindeki etkilerinden dolayı korunması oldukça önemlidir.	7	15,22
3. Bitki türüne ihtiyaç vardır. Oksijen ortamı ve besin sağlaması açısından ağaçlar oldukça önemlidir.	5	10,87
4. Bir bitkinin sembolleştirilmesi zeytin dalının hem korunmasını sağlar hem de toplumsal yaşamdaki kutuplaşmaların önüne geçilmesine katkıda bulunur.	10	21,74
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %52,17’si canlılara manevi değerlerin yüklenmesinin canlıları koruyacağı ve biyoçeşitliliğe önemli etkilerinin olacağı görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %15,22’si bir canlının diğer canlı üzerinde önemli etkilerinin olduğunu belirterek bu durumun biyoçeşitliliğin korunmasında faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların %10,87’si bitki çeşitliliğinin canlıların yaşamları için önemli ve gerekli olduğu görüşündedir. Katılımcıların %21,74’ü bitkinin sembolik anlam taşımasının bitkinin korunması ve toplumsal yaşantıya fayda sağlayacağı görüşünü belirtmişlerdir (Tablo 9).

Öğretmen adaylarının “Zeytin ve Zeytin Ağacı” metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.

"Zeytin ve Zeytin Ağacı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B313	Canlılara mitolojik özellikler yüklenerek çeşitliliğin korunması amaçlanmıştır. İnsanların değerler yüklemesi ile canlılara verilen zararları aza indirmek hedeflenmektedir bu da canlıları korumayı sağlamaktadır.
B39	En kıymetli hediye olarak bir at ve zeytinin takdim edilmesinin birçok sembolik anlamı olsa da en kıymetli hediyenin aslında doğanın kendisi olduğu bilincini sunarak değer ve koruma sağlayan bir mit.
B24	Uzun yıllar yaşayabilen, fazlaca ürün veren verdiği üründen de yağ gibi üretim yapılabilen bu bitkilerin korunması önemlidir.

Katılımcıların "Zeytin ve Zeytin Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

"Zeytin ve Zeytin Ağacı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Sembolik olarak anlam yüklenerek zeytin ağacı barış ortamının oluşmasına olanak sağlamıştır. Canlılara daha fazla anlam yükleyerek türlerin korunması sağlanabilir.	21	45,65
2. Kutsallık ve manevi değerler ağacın korunmasını sağlamıştır.	6	13,04
3. Anlatının amacı korumak, yaşatmak, devamlılık sağlamaktır. Anlatı, zeytin ağacı türünün tükenmesini ve insanların bilinçsizce tahrip etmesini önlemesi açısından faydalıdır.	19	41,30
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %45,65'i canlılara belli başlı anlamlar yüklenmesinin canlı türlerinin korunmasına katkı sağladığı görüşünü belirtmişlerdir. Bu görüşe ilaveten, canlı türlerine daha çeşitli anlamların yüklenmesinin canlı türlerini korumak için bir yol olabileceği görüşleri de elde edilmiştir. Katılımcıların %13,04'ü canlılara kutsal özellik yüklenmesinin

biyoçeşitliliğe olumlu yönde etki edeceği görüşünü ifade etmişlerdir. Katılımcıların %41,30'u bu tarz anlatıların canlıların bilinçsizce tüketilmesinin önüne geçmek için faydalı olduğu görüşünü savunmaktadır (Tablo 11).

Öğretmen adaylarının "Zeytin ve Zeytin Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12.

"Zeytin ve Zeytin Ağacı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B111	Bir güzellik karşısında bazen hayret edebilir ve ona zarar verme konusunda ikinci kez düşünme fırsatı bulabiliriz böylelikle korumuş oluruz.
B313	Canlılara mitolojik özellikler yüklenerek çeşitliliğin korunması amaçlanmıştır. İnsanların değerler yüklemesi ile canlılara verilen zararları aza indirmek hedeflenmektedir bu da canlıları korumayı sağlamaktadır.
B39	En kıymetli hediye olarak bir at ve zeytinin takdim edilmesinin birçok sembolik anlamı olsa da en kıymetli hediyenin aslında doğanın kendisi olduğu bilincini sunarak değer ve koruma sağlayan bir mit.

3.3. Anlatı: "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı"

Öğretmen adaylarının "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 13'te verilmiştir. Öğretmen adaylarının %13,04'ü anlatıyı daha önceden bildiğini, %86,96'sı ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 13.

"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	6	13,04
Hayır	40	86,96
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının gezi-ziyaret (%33,33), çevre (%16,66), öğretmen (%50) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14.

"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Karadut ağacı dilek ağacı olarak görülmüş ve inanılmıştır. İnsanların inançları gereği dilek ağaçlarına zarar vermemişler ve onları kutsal kabul ederek korumuşlardır.	15	32,61
2. Anlatılar sayesinde insanların ilgisi çekilerek toplumsal bilinç oluşturulmuştur. Kültürel değerler ve bilinç sayesinde türün korunması ve neslinin devamı sağlanmıştır.	17	36,96
3. İnsanlara fayda sağlayacağı düşünülen canlıların zarar görmesi önlenir ve bir canlıyı yaşatmak önemli bir hale gelir.	14	30,43
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %32,61'i ağacın kutsal kabul edilmesinin o ağacın korunmasına etki ettiğine dair görüş belirtmiştir. Katılımcıların %36,96'sı anlatının çektiği ilginin toplumsal bir bilinç oluşturarak türün korunmasına yardımcı olacağı görüşünü ifade etmişlerdir. Ayrıca canlı türünün korunmasında yörenin kültürel değerlerinin etkin rol oynadığı ifade edilmiştir. Katılımcıların %30,43'ü Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı metninde adı geçen canlı türünü insanlara sağladığı faydalar açısından değerlendirmiştir. İnsanlara fayda sağlayan canlıların korunduğunu ve bu canlıların neslinin devamı için gerekli önlemlerin alındığı görüşünü belirtmişlerdir (Tablo 14).

Öğretmen adaylarının "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15.

"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B313	Ağaca bu efsane yolu ile kutsal bir özellik yüklenmiştir. Bu özellik ile ağacın yok edilmesi yakılıp yıkılması engellenmek istenmiş ve türün korunması sağlanmıştır.
B47	Yakılan ağaçların yakılmasını durdurmuş ve bu ağaç günümüzde ziyaretçilerin uğradığı bir yer haline gelmiş. Yakılmaya devam edilse belki de ağacın günümüzde neslinin devamlılığı olmayacaktı.
B45	Türkistan'dan Nevşehir kadar Karadut Ağacı için gelmiş ve hoşgörü dağıtmıştır. Bu rivayeti duyan kişiler karadut ağacına dilek dilemeye başlamışlarsa, dilek ağacını bir iletişim ağacı olarak görmüşler. Karadut ağacına zarar verirlerse eğer iletişim aracı kopar ve dilekleri gerçek olmaz. Kültürümüz de dilek ağaçlarına çaput bağlamak ve dilek dilemek de var.

Katılımcıların "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16.

"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Karadut ağacına yüklenen anlam ağacın korunmasını sağlar ve diğer canlılara karşı da duyarlılık geliştirir.	12	26,09
2. Anlatı, toplumun bilinçlenmesini sağlayarak örtük korumacılık davranışının oluşmasını sağlar. Anlatılar sayesinde tür çeşitliliği koruma altına alınmış ve nesiller boyu devam etmiştir.	19	41,30
3. İnsanlar karadut ağacını kutsamışlardır ve sembolik anlam katarak karadut ağacını korumuşlardır.	15	32,61
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %26,09'u ağaç türüne anlam yüklenmesinin, o ağacın korunmasına katkı sağladığını ve diğer canlı türleri için de farkındalık geliştirdiği yönünde görüşlerini

belirtmişlerdir. Katılımcıların %41,30'u anlatıların toplumda canlı türlerini korumak adına bir bilinç kazanılması açısından önemli olduğunu belirterek örtük korumacılık davranışının geliştiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %32,61'i bir ağacın kutsal kabul edilmesinin o ağacın neslinin devamına katkı sağladığı görüşünü ifade etmişlerdir (Tablo 16).

Öğretmen adaylarının "Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo17' de verilmiştir.

Tablo 17.

"Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B32	Değer yüklenen her canlı neslini korur ve ömrünü verimli geçirir.
B313	Yanmış karadut ağacının, karadut ağacının yaşam özelliklerinden dolayı hayata tutunarak yeşermesi insanlara umut olmuş ve insanlar karadut ağacını kutsayarak altında dilek dilemişler ve onu korumuşlardır.
B42	7 asırlık ağaç bu hikâye ile bu zamana kadar canlılığını sürdürmüş olabilir.
B18	Ağaca manevi anlamlar yüklendi ve ağacın korunması sağlandı.

3.4. Anlatı: "Altay Yaratılış Efsanesi"

Öğretmen adaylarının "Altay Yaratılış Efsanesi" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 18'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %13,04'ü anlatıyı daha önceden bildiğini, %86,96'sı ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 18.

"Altay Yaratılış Efsanesi" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	6	13,04
Hayır	40	86,96
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının ders (%16,66), çevre (%33,33), öğretmen (%50) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Altay Yaratılış Efsanesi" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19.

"Altay Yaratılış Efsanesi" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Manevi değerler yükleyerek canlılara daha fazla korumacı şekilde yaklaşılır. Metinde çam ağacının toplum tarafından sembolleştirilmesi ve kutsal kabul edilmesi türün daimi olarak korunmasını sağlamıştır.	27	58,70
2. Tüm canlılar için bitkiler oldukça önemlidir. Doğaya çok miktarda fidanlarının ekilmesi açısından neslinin devamı sağlanır ve tür korunmuş olur.	9	19,56
3. Canlı türlerinin değerini göstermek için efsaneler oluşturulmuştur. Böylelikle geçmişten günümüze canlıları korumanın önemi gözler önüne serilmektedir.	10	21,74
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %58,70'i canlıların kutsal kabul edilmesinin ve toplum tarafından sembol haline getirilmesinin canlı türlerinin korunmasında fayda sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %19,56'sı bitki türlerinin tüm canlılar için önemli olduğunu ve daha fazla bitki ekimi yapılmasının bitki türlerini koruyacağını belirtmişlerdir. Katılımcıların %21,74'ü bu tarz anlatıların oluşturulmasının canlı türleri açısından faydalı olduğunu ve canlı türlerinin korunmasına katkı sağladığını ifade etmişlerdir (Tablo 19).

Öğretmen adaylarının "Altay Yaratılış Efsanesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20.

"Altay Yaratılış Efsanesi" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B17	Çam, sedir, akçam, ladin, ardıç gibi ağaçların her mevsim yeşil ve canlı kalması efsaneler sayesinde kutsallaşması ağaçların korunmasını sağlamıştır.
B41	Bu sayede çam ağaçları korunacaktır. Toplumda sembolleşmesi ve kutsal görülmesi de kesilmesinin ya da tahrip edilmesinin önüne geçecektir.
B311	Buradaki anlatılan efsaneye göre aslında doğadaki bazı bitkilerin özellikleri bu efsanelere dayandırılmıştır. Aslında bu tür olaylar her bitkinin/canlının evrene sağladığı ayrı özelliklerinin olduğunu, bu özelliklerin bir amacı olduğunu göstermektedir. Bazı efsaneler sayesinde bitkilere anlam yüklendiğini görmekteyiz. Örneğin bu efsanede çam ağacına koruyuculuk, yücelik, gibi anlamlar yüklenip kutsal sayılıp korunduğunu görüyoruz. Ve bu sayede bu tür bitkilerin korunduğunu söyleyebiliriz.

Katılımcıların "Altay Yaratılış Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21.

"Altay Yaratılış Efsanesi" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Kutsal özelliklere olan hassasiyet canlılara yüklendiğinde, o canlılara olan hassasiyet de artacaktır.	16	34,78
2. Çam ağacına farklı anlamlar yüklenmiş ve böylece ağaç nesiller boyu tahrip edilmeden aktarılmıştır.	13	28,26
3. Anlatı sayesinde insanlar farklı açılardan bilgilenir, farkındalıkları artar ve ağaç türlerinin korunması sağlanır.	17	36,96
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %34,78'i kutsal özellikler yüklenen canlı türlerinin korunacağını düşünmektedir. Katılımcıların %28,26'sı ilgili efsanede adı geçen çam ağacının gördüğü

değerin onun tahrip edilmeden nesiller boyu aktarılmasına katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %36,96'sı yine ilgili efsane sayesinde insanların bilgileneceğini ve bu sayede ağaç türlerinin korunabileceğini belirtmişlerdir (Tablo 21).

Öğretmen adaylarının "Altay Yaratılış Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22.

"Altay Yaratılış Efsanesi" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B111	Kutsal özelliklere olan hassasiyetimiz canlılara yüklendiğinde o canlılara olan hassasiyetimiz de artacaktır.
B17	Ağaçların kutsal olarak görülmesi onların türünün devamının sağlanmasında faydası olmuştur.
B45	Kutsal olarak gördükleri kuzgunu ve çam, sedir, akçam, ladin, ardıç gibi ağaçları korumaları gerektiğini korumadıkları takdirde başlarına olumsuz durumlar geleceğini düşünen halk bu canlıları korumak durumunda kalmıştır. Canlılara Tanrı sıfatı yüklemek biyoçeşitliliği korumak için etkili bir yöntemdir.
B47	Ağaç bir simge haline getirilmiş ve insanları koruduğu söylenmiş. İnsanların ilgili olduğu konular sayesinde ağaç kutsallaşmış ve çeşitlilik devam etmiştir.

3.5. Anlatı: "Daphne ile Apollon Efsanesi"

Öğretmen adaylarının "Daphne ile Apollon Efsanesi" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 23'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %19,57'si anlatıyı daha önceden bildiğini, %80,43'ü ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 23.

"*Daphne ile Apollon Efsanesi" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?*

	Frekans	%
Evet	9	19,57
Hayır	37	80,43
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının televizyon (%22,22), çevre (%44,44) ve internet (%33,33) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Daphne ile Apollon Efsanesi" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24.

"Daphne ile Apollon Efsanesi" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Efsane toprağın öneminden bahsetmektedir. İnsanlar toprağa katkı sağlamalı, çevreyi temiz tutmalı ve toprağı kirlilikten korumalıdır. Böylece defne ağacı gibi birçok ağaç yetişir ve diğer canlıların yaşamına etki eder.	8	17,39
2. Efsane ve efsanenin yaşandığı bölge unutulmamıştır. Böylece defne bitkisinin korunması sağlanmıştır.	5	10,87
3. Efsanevi anlatım sayesinde insan üzerinde koruma içgüdüsü oluşturulmuştur. Özel anlam taşıyan ve kutsal kabul edilen defne ağaçları toplum tarafından yıllarca korunmuştur.	33	71,74
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %17,39'u insanların toprağı daha verimli kullanmalarının canlı türlerinin korunmasına etki edeceğini ve böylece birçok canlı türü sayısının artmasına fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Katılımcıların %10,87'si ilgili efsanenin yaşandığı bölgenin ve yaşanılan efsanenin defne bitkisinin korunmasına katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların %71,74'ü defne ağacına özel bir anlam yüklenmesinin ve defne ağacının kutsal kabul edilmesinin türün korunmasında etkili olabileceği görüşünü belirtmişlerdir (Tablo 24).

Öğretmen adaylarının "Daphne ile Apollon Efsanesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25.

"Daphne ile Apollon Efsanesi" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B11	Toprağın öneminden bahsetmiş ve toprak bir kızı korumuş. Bizde insan olarak toprağımıza katkı sağlayabiliriz ve çevremizi temiz tutarak toprağımızı kirliliklerden koruyabiliriz.
B313	Bu metinde defne ağacına atfedilen özellik ile ona kutsallık tanımlanmış ve bu da defne ağacının ve şelalenin yıllarca korunarak kalmasını sağlamıştır.
B311	İnsanlar bu efsanelere inandığı ve değer verdiği için bir anlam yükleyip bazen kutsal sayıp koruduğunu görüyoruz.
B36	Metinde geçen olayda bir bitkinin aslında bir efsaneye ismini verecek kadar değerli olduğunu görüyoruz bu yüzden biyoçeşitliliği korumak için de bunu düşünerek hareket etmeliyiz

Katılımcıların "Daphne ile Apollon Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26.

"Daphne İle Apollon Efsanesi" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Canlıları seversek onlara zarar vermeyip koruruz.	10	21,74
2. Böyle mitolojik ve kültürel anlatılar ağaçların koruma altına alınmasına etki eder.	20	43,48
3. Halk defne ağacına, bu anlatı sayesinde anlam yükleyerek ağacı korumuştur.	16	34,78
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %21,74'ü canlılara karşı duyulan sevgi duygusunun canlıların korunmasında etkili olacağı görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %43,48'i mitolojik ve kültürel anlatıların ağaçların korunabilmesi için faydalı olacağını düşünmektedirler. Katılımcıların %34,78'i ilgili anlatının defne ağacının korunmasında faydalı olduğunu ve anlatı sayesinde nesiller boyu bu türün yaşatıldığı görüşünü ifade etmişlerdir (Tablo 26).

Öğretmen adaylarının "Daphne ile Apollon Efsanesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27.

"Daphne ile Apollon Efsanesi" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B41	Bu anlatılar olmasa biyoçeşitliliğin korunması mümkün olmazdı. Çünkü her türlü insan var ve onlarda bile en azından bu semboller karşısında çekimser kalacağını düşünüyorum.
B313	Efsaneler yolu ile tür çeşitliliği koruma altına alınmıştır bu da insanların defne ağacına değer vermesini sağlamış ve bu efsaneler türlere fayda sağlamıştır.
B47	Defne ağacı bir insana benzetilip güzelliği gözler önüne serilmiştir. İnsanlarda bu ağacın güzel oluşu ve kutsallaşması ile korunan bir ağaç halini almıştır.
B36	Metinde geçen anlatım okuyucularda manevi duygular uyandırarak doğa bilincini geliştirecektir

3.6. Anlatı: "Türeyiş Destanı"

Öğretmen adaylarının "Türeyiş Destanı" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 28'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %23,91'i anlatıyı daha önceden bildiğini, %76,09'u ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 28.

"Türeyiş Destanı" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	11	23,91
Hayır	35	76,09
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının tarih kitabı (%9,09), tarih dersi (%18,18), edebiyat kitabı (%45,45) ve edebiyat dersi (%27,27) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Türeyiş Destanı" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29.

"Türeyiş Destanı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Ağaçlara anlam yükleyerek onlara değer verilmiş, kutsallık atfedilmiştir. İnançlar vasıtasıyla canlıların korunması sağlanmıştır.	23	50
2. Destanlar ağaç türlerinin korunmasına ve geçmişten günümüze kadar sembol kabul edilerek gelmesine etki etmiş, böylece onların korunmasını sağlamıştır.	12	26,09
3. Ağaçların oksijen sağlama, meyve verme, canlılara ev sahipliği yapma gibi faydaları bulunmaktadır. Canlıların yaşamlarına devam edebilmeleri için ağaçlara gereksinimleri vardır.	11	23,91
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %50'si inançlar vasıtasıyla canlı türlerinin korunduğu görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %26,09'u destanların canlı türlerinin korunmasında etkili olduğu görüşünü vurgulamışlardır. Katılımcıların %23,91' i ise ağaçların canlılara sağladığı faydalar açısından değerlendirmiş ve birçok ağaç türünün bu amaçla korunduğu görüşünü ifade etmişlerdir (Tablo 29).

Öğretmen adaylarının "Türeyiş Destanı" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30.

"Türeyiş Destanı" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B311	İnsanlar bazı efsaneler ve olaylar yaşamıştır. Bunun neticesinde canlılara anlam yüklemiştir. Burada ise çam ve kayın ağacına değinilmiş ve aslında bitkilerin yani ağaçların insanların yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ağaçların korunması sayesinde evrenin daha iyi olacağına inanılmış ve bu sayede evrenin insanlara saadet ve mutluk getireceğine değinilmiştir. Kısaca ağaçlara korumamız gerektiği söylenmiş.
B25	Ağaçlar oksijen sağlar, meyve verir vb. onlara iyi bakıldıkça bu özelliklerini kaybetmeyecektir. Diğer canlılara ev sahipliği yapmaya, nefes sağlamaya, meyve vermeye devam edecek ve onların yaşamına etki edecektir.
B18	Ağaç bir aracı(mutluğa, huzura) olarak görüldüğü için daha dikkatli ve düşünülerek yaklaşılmış.
B48	İnanlar aracılığıyla canlıları korumaya yöneliriz.

Katılımcıların "Türeyiş Destanı" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31.

"Türeyiş Destanı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Canlılar karşılıklı ilişkiler ve uyum içinde yaşayarak birbirlerine karşılıklı fayda sağlarlar.	17	36,96
2. Halk, ağaçları kutsal kabul ederek inançları gereği ağaçları korumuşlardır, böylece türün devamlılığı sağlanmıştır.	13	28,26
3. Anlatı sayesinde milli bir benlik oluşmuştur ve herkes tarafından ağaçlar önemli görülerek korunmuştur.	16	34,78
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %36,96'sı canlıların birbirlerine karşılıklı fayda sağladığını ve bu faydanın canlı türlerinin korunmasına etki ettiği görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %28,26'sı toplumun inançları vasıtasıyla birçok ağaç türünün korunduğuna dair yorum yapmıştır. Katılımcıların %34,78'i ilgili anlatının milli bir benlik oluşturabileceğine ve toplum üzerinde canlıları koruma içgüdüsü meydana getirebileceğine dair görüşlerini belirtmişlerdir (Tablo 31).

Öğretmen adaylarının metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32.

"Türeyiş Destanı" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B46	Hikâyeleştirilerek verilmesi türlerin yok olmaması açısından önemli.
B411	Böylece türlerin devamlılığı için halk istemeden de olsa inançları gereği ağaçlara iyi bakmıştır onları korumuştur.
B13	Ağaçları kutsal kabul edip onlara iyi bakıp neslin devamını sağlamışlardır.

3.7. Anlatı: "Şanlıurfa Balıklı Göl"

Öğretmen adaylarının "Şanlıurfa Balıklı Göl" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 33'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %54,35'i anlatıyı daha önceden bildiğini, %45,65'i ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 33.

"Şanlıurfa Balıklı Göl" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	25	54,35
Hayır	21	45,65
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının belgesel (%20), geziler (%12), kişisel okumalar (%4), çevre (%40), internet (%8), öğretmen (%16) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Şanlıurfa Balıklı Göl" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34.

"Şanlıurfa Balıklı Göl" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. İnanış sayesinde balıklar kutsal kabul edilerek insanlar tarafından balıklara karşı bir saygı oluşmuştur. Böylece insanlar bu canlılara daha duyarlı hale gelmişlerdir.	31	67,39
2. Canlı organizmalar biyoçeşitliliğin bir parçasıdır. Bilinçsiz avlanmayı ve balıkların neslinin sona ermesini engellemek için böyle bir hikâye oluşturulmuştur.	7	15,22
3. Her canlı her ortamda yaşayamaz. Canlılar doğal yaşam ortamından ayrılmamalı ve her canlı kendi uygun ortamında korunmalıdır.	8	17,39
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %67,39'u canlı türlerinin korunmasında inançların önemli yer tuttuğu görüşünü belirtmiştir. Katılımcıların %15,22'si bölgedeki türlerin korunabilmesi için ve türlerin neslinin devam edebilmesi için bu tarz bir hikâye oluşturulduğuna dair görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %17,39'u ise her canlının her ortamda yaşayamadığını ve canlıların kendi bölgelerinden başka bir bölgeye taşınmaması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 34).

Tablo 35.

"Şanlıurfa Balıklı Göl" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B410	Bu sayede balıkların kendi ortamında korunması için bir çaba sarf edilmekte ve böylece canlıların korunması hedef alınmıştır.
B313	Bu metinde balıklara ve göle atfedilen özellik ile türler koruma altına alınmış orada bulunan türlerin avlanması ya da yerlerinin değiştirilmesi yasaklanmıştır. Bu da çeşitliliği ve türleri koruma altına almayı sağlamıştır.
B23	Canlılar her ortamda yaşayamaz. Uygun yaşam ortamlarından ayırıldığında ölebilirler. Onları doğal yaşam ortamlarından ayırmamak gerekir.

Öğretmen adaylarının "Şanlıurfa Balıklı Göl" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 35'te verilmiştir.

Katılımcıların "Şanlıurfa Balıklı Göl" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36.

"Şanlıurfa Balıklı Göl" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Canlıları kutsal kabul ederek onlara bilinçli/bilinçsiz zarar vermeyiz.	18	39,13
2. Türün var olduğu ortamda yaşaması ve ortamını değiştirmemek o türün yaşamının devamı için oldukça önemlidir.	15	32,61
3. Balıkların çeşitliliği ve günümüzde de varlığını sürdürmeleri iyi bir efsane ile sağlanmıştır.	13	28,26
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %39,13'ü "Şanlıurfa Balıklı Göl" anlatısında ifade edilen canlı türlerinin kutsal kabul edildiğini ve halk tarafından bu canlılara manevi değerler yüklenmesinin canlı türlerinin korunmasında etkili olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının %32,61'i canlı türünün yaşadığı ortamın o canlının yaşamını devam ettirmesi açısından önemli olduğunu ifade etmiştirler. Katılımcıların %28,26'sı balıkların neslinin günümüze kadar gelmesinde ilgili efsanenin etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Tablo 36).

Öğretmen adaylarının "Şanlıurfa Balıklı Göl" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37.

"Şanlıurfa Balıklı Göl" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B313	Türlerin yerini değiştirince başka ortamda yaşayamayacağı ya da gittiği, bırakıldığı yerde avcı olup olmayacağı bilinmemekte bu yüzden türün var olduğu ortamda bulunması çok önemli ve tür çeşitliliği genetik çeşitlilik ve biyoçeşitlilik açısından çok faydalıdır bu tür efsaneler.
B47	Gölün temiz kalması ve balıkların çeşitliliği iyi bir efsane ile sağlanmıştır. İnsanların tüketmediği balıklar günümüzde ziyaret edilen ve saygı duyulan bir yerdir.
B43	Bu tarz efsaneler ile birçok canlı neslini devam ettirebilmektedir. Bunun aksine çoktan zarar görmüş olacaklardı.

3.8. Anlatı: "Cibilli Dede Türbesi"

Öğretmen adaylarının "Cibilli Dede Türbesi" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 38'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %4,35'i anlatıyı daha önceden bildiğini, %95,65'i ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 38.

"Cibilli Dede Türbesi" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	2	4,35
Hayır	44	95,65
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının çevre (%100) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Cibilli Dede Türbesi" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema üç maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39.

"Cibilli Dede Türbesi" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Sembol haline gelmiş birine ve onun yaptıklarına saygı duyulmuştur, böylece onun ilkeleri benimsenmiş ve toplum tarafından hayvanlara karşı davranışları örnek alınmış, canlılara değer verilerek korunması sağlanmıştır.	26	56,52
2. Kültürel inanç sayesinde hem hayvanlara hem de çevreye karşı bir duyarlılık oluşmuş, türler koruma altına alınmıştır.	11	23,91
3. Metin, hayvanlara zarar vermemeyi ve onları korumayı aşılamaktadır. Böylece o bölgedeki canlıları koruma faaliyetleri insanlar tarafından önem verilerek geliştirilecek ve biyoçeşitliliğin korunmasına katkı sağlayacaktır.	9	19,57
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %56,52'si hayvanları seven ve koruyan birine saygı duyulmasının bu kişinin davranışlarının örnek alınmasına yol açacağını düşünmektedirler. Böylece hayvanlara karşı davranışlarının da örnek alınarak hayvanların korunmasında etkili olacağını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %23,91'i kültürel inancın etkisiyle canlıların koruma altına alınabileceği görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %19,57'si ilgili anlatının hayvanların korunması konusunda toplumda bilinç ve duyarlılık geliştireceği yorumunda bulunarak kazanılan duyarlılık sayesinde hayvanların korunabileceğini düşünmektedirler (Tablo 39).

Öğretmen adaylarının "Cibilli Dede Türbesi" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 40'da verilmiştir.

Tablo 40.

"Cibilli Dede Türbesi" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B111	Sembol haline gelmiş birine saygı duymak onun yaptıklarına da saygı duymaktır böylece onun ilkelerini benimsemek de canlıları korumaya devam etmektir.
B313	Cibilli dedenin var olduğu inancı o bölgede yaşayan canlıların korunmasını amaçlamaktadır. Ve bu şekilde efsaneleştirilmesi ile türler koruma altına alınarak özel barınaklar yapılmıştır.
B312	Cibilli dedeye saygı o ormanda yasayan yaban hayvanlarına da saygıyı getirmiş insanları olumlu yönde etkilemiş doğayı korumaya yönlendirmiştir.
B46	Hayvan ya da insan fark etmez, yaşama hakkı hepimizin var ve cibilli dede çeşitli nedenlerden dolayı avlanan bu hayvanların korunmasını sağlayarak aslında canlı organizmaları korumuştur.

Katılımcıların "Cibilli Dede Türbesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 3 maddede toplanarak dağılımı Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41.

"Cibilli Dede Türbesi" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Hikâyenin kurgusal olmayıp yaşanmış olma ihtimali hikâyeyi daha faydalı kılmaktadır. Bu anlatım okuyucuda daha fazla koruma içgüdüsü uyandıracaktır.	7	15,22
2. Her canlının doğada ve diğer canlılar üzerinde büyük etkisi vardır. Metinde adı geçen hayvan türleri aşırı avlanmış olsaydı besin zincirinde bozulmalar meydana gelebilirdi.	9	19,56
3. Anlatı, güzel bir örnek olarak bu çevreciliği bizlere aşılar ve bilinç kazandırarak gelecek nesillere aktarmamıza olanak tanır. Böylece duyarlılık kazanılarak türlerin korunması sağlanır.	30	65,22
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %15,22'si anlatının gerçek olma ihtimali ile okuyucu arasında ilişki kurarak ilgili anlatının bireyler üzerinde koruma içgüdüsü oluşturacağını düşünmektedirler. Böylece canlı türlerinin korunmasında etkili olabileceği görüşünü ifade etmişlerdir. Katılımcıların %19,56'sı doğada bulunan her canlının birbirini etkilediğini, besin zincirinin bozulması durumunda biyoçeşitliliğin olumsuz etkileneceği görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %65,22'si ilgili anlatının toplum üzerinde çevrecilik davranışının oluşmasında etkili olabileceği ve böylece canlı türlerinin korunabileceği görüşünü vurgulamışlardır (Tablo 41).

Öğretmen adaylarının "Cibilli Dede Türbesi" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42.

"Cibilli Dede Türbesi" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B313	Bu metindeki tür koruma yöntemi cibilli dede ile sağlanmakta ve o bölgede yaşayan canlıların korunması sağlanmıştır. Türlerin çeşitliliği bölgedeki türlerin çeşitliliği bu sayede koruma altına alınmış ve zarar verilmesi, avlanması engellenmiştir.
B45	O yörede yetişen, yetişecek çocuklar çevreci bir dedenin varlığını hisseder ve gelecek nesillere de o bilinci yayar. Kendisi de o bilince sahip olur.
B18	İnsanlara hayvanların korunması gerektiğini ve saygı duyulması gerektiğini aşılamıştır.
B114	Hayvanlara zarar vermemiştir ve bu çevreci yönü ile tüm insanlara örnek olmuştur

3.9. Türkü: "Nane Limon Kabuğu (Barış Manço)"

Öğretmen adaylarının "Nane Limon Kabuğu" anlatısına ilişkin "Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 43'de verilmiştir. Öğretmen adaylarının %45,65'i anlatıyı daha önceden bildiğini, %54,35'i ise anlatıyı daha önceden bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 43.

"Nane Limon Kabuğu" Metnindeki Anlatıyı Daha Önceden Biliyor muydunuz?

	Frekans	%
Evet	21	45,65
Hayır	25	54,35
Toplam	46	100

Anlatı hakkında daha önceden bilgi sahibi olduğunu belirten öğretmen adayları bilgi kaynaklarının şarkı (%38,09), televizyon (%28,57), internet (%23,80) ve müzik kitabı (%9,52) olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların "Nane Limon Kabuğu" anlatısı metnindeki bilgilere dayalı olarak biyoçeşitliliğin/organizmaların korunması açısından yaptıkları değerlendirmelere göre oluşturulan ana tema iki maddede toplanmış olup, dağılımı Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44.

"Nane Limon Kabuğu" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunması Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Doğada meydana gelen veya getirilen her olaydan yine insan etkilenir. Olumsuz bir etki meydana gelmesi durumunda, bu etkiyi ortadan kaldırmak için yine doğanın kendisine başvurulur.	10	21,74
2. Her canlının bir başka canlı üzerinde etkisi mevcuttur. Birçok bitkinin insan sağlığı üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. İnsan bağışıklığını güçlendirerek hastalıklara karşı korumaktadırlar. Böylece bitkileri korumanın önemine vurgu yapılmakta ve faydaları insanlara öğretilmektedir.	36	78,26
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %21,74'ü doğada gerçekleşen her olaydan yine insanın kendisinin etkilendiğini düşünmektedir. Bu yüzden biyoçeşitliliğin korunması gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Katılımcıların %78,26'sı bitkilerin insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinden dolayı türlerin korunması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir (Tablo 44).

Tablo 45.

"Nane Limon Kabuğu" Metnindeki Bilgilerin Biyoçeşitliliğin/Canlı Organizmaların Korunmasına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B313	Burada adı geçen birçok bitkinin insanların hastalıkları üzerinde olumlu etkilerinden bahsedilmiştir. Bu bitkilerden insanların şifa bulduğunu ve bağışıklıklarının güçlenerek hastalıklardan korunduklarından bahsedilmiştir. Bu bilgiler ışığında da her canlının bir başka canlı üzerinde etkisi olduğunu gözlemlemek mümkün.
B38	Doğadaki olaylar insanı etkilediği gibi, yine bu etkileri doğa sayesinde gidermiş oluruz. Örneğin kış ayı geldiğinde hasta oluruz ama o mevsimde bulunan meyveleri yiyerek iyileşiriz. Fakat elimizdeki doğanın kıymetini bilmeyip kaybedersek, sonradan kıymetini anlamak bize doğayı geri getirmez.
B21	Bitkiler uygun olarak tüketildiğinde yararlı olabilmektedir. Diğer canlılara da besin olabilirler.
B37	Sanatla ifade edilen bu konu biyoçeşitliliğin korunması gerektiği mesajını daha anlamlı bir şekilde ifade etmiş bu yüzden bence çok önemlidir.

Öğretmen adaylarının "Nane Limon Kabuğu" metnindeki bilgilerin biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 45'te verilmiştir.

Katılımcıların "Nane Limon Kabuğu" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine göre oluşturulan ana tema 2 maddede toplanarak dağılımı Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46.

"Nane Limon Kabuğu" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydaları Açısından Değerlendirilmesi

Ana Tema	Frekans	%
1. Adı geçen şifalı bitkilerin insanlar açısından önemli olduğu ve şifa getirdiğine inanıldığı için bu türlere karşı hassasiyet ve duyarlılık artmıştır.	35	76,09
2. İnsanları bilinçlendirmek konusunda türkü oldukça faydalıdır. Bazı değerlerin insanlara kazandırılması için idol olarak görülen kişiler göz önüne getirilmiştir.	11	23,91
Toplam	46	100

Öğretmen adaylarının %76,09'u ilgili anlatıda bitkilerin şifa getirdiğine inanıldığı için bitki türlerinin korunduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların %23,91'i ise, örnek alınacak kişiler ve türküler vasıtasıyla insanların canlı türlerinin korunması konusunda bilinçlendiğine yönelik görüşlerini belirtmişlerdir (Tablo 46).

Öğretmen adaylarının "Nane Limon Kabuğu" metninde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımların faydaları açısından değerlendirmelerine ait bazı örnekler Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47.

"Nane Limon Kabuğu" Metninde Geçen Biyoçeşitlilik İle İlgili Anlatımların Faydalarına İlişkin Örnek Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu	Katılımcı Görüşleri
B41	Burada daha çok şifa vermesi yönünden bakılmıştır. Sağlık sorunlarında ilk akla gelenlerin bundan sonra hep hatırı sayılır bir önem verilmesini sağladığını düşünüyorum.
B46	Şifalı bitkiler grubunda yer alan bu iki bitkinin soyunun tükenmemesi gerek ve bu türkü ile de bir farkındalık yaratılmış ve bitkiler korunmuştur
B44	Doğada var olan canlıların insan hayatı için sağlığında iyileştirici etkileri vardır.
B38	Bu efsaneler ve hikâyelere bakacak olursak, insanları bilinçlendirmek açısından oldukça faydalıdır. Ayrıca bu anlatılan hikayelerde insanların bazı inanç ve değerlerin yetersiz olup bunların kazandırılması için idol görülen kişiler göz önüne getirilmiştir. Canlıların korunması değerinin ve farkındalığını kişilik olarak almamız gerektiğini ama bu hikâyeler ile buna başlamanın faydalı olacağını düşünüyorum

BÖLÜM IV

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, çevresel faaliyetler üzerinde etkisinin olabileceği düşünülen ve içeriğinde biyolojik unsurları barındıran anlatılar ile biyoçeşitlilik arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu amaçla, araştırmacı tarafından derlenen ve düzenlenen bazı tarihsel metinler, mitler ve efsaneler ile bunlara ait sorular 46 biyoloji öğretmen adayına uygulanmış ve biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Efsane ve mitlere ilişkin biyoçeşitlilik içerikli çalışma bulunmamaktadır. Ancak çevre ve farklı alanlarda da çok az sayıda çalışma bulunduğundan, literatür ile bu çalışmanın karşılaştırılması oldukça sınırlı kalmıştır.

Biyoçeşitliliğin, bugün dünyanın önemli konuları arasında yer almasına rağmen çevre şartlarına ve bazı beşeri faktörlere bağlı kalarak olumlu ve olumsuz birtakım değişiklikler geçirdiği görülmektedir (Uç & Gül, 2021). Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de insanoğlunun faaliyetleri biyoçeşitliliği tehdit etmektedir. İklim değişimi, aşırı otlatma, habitat kaybı gibi sorunların yanı sıra insanların bilinçsiz bir şekilde biyolojik yaşam kaynaklarını aşırı tüketme davranışı biyoçeşitliliğin azalmasına sebep olmaktadır (Bastı, Doğan, Bahar & Nartgün, 2016). Biyoçeşitliliğin korunması için plan yapmak ve bu amaçla yapılan çalışmaları desteklemek, insanların bilinçsizce tüketimini önlemek konusunda etkili bir yol olarak görülmektedir (Yenilmez Arpa, 2012).

Toplumların çevre konusunda bilinçlendirilmesi ve eğitimin temel şart olarak benimsenmesinin gerekliliği oldukça önemlidir. Türkiye'nin sahip olduğu biyoçeşitliliği ve sürdürülebilirliğini korumak amacıyla günümüzde çoğu alanda yeni çalışmalar yapılmaktadır (Töman, 2018). Okullarda biyolojik çeşitliliğin önemine yönelik verilen eğitimlerin temel amacı, biyoçeşitliliğin doğal yaşam için önemini vurgulamak ve

sorgulamak, biyoçeşitliliği tehdit edici faktörlerin kavranmasını sağlamak ve insan-çevre etkileşimini benimsetmektir (MEB, 2018).

Çevreye verilen zararların insan kaynaklı etkisinin en aza indirilebilmesi için birçok yol izlenmektedir. Çağımızın sorunlarına çözüm aranırken ilk olarak sorunun kaynağına inilmelidir. Bu sebeple, var olan problemin ait olduğu toplum ve o toplumun kültürü incelenmelidir. Kültür, toplumun düşüncelerinin bir aynası olarak görülmekte, yaşam tarzını etkilediği gibi çevresel birtakım davranışları da yönlendirmektedir. Bu sebeple, çevre eğitiminin verilmesi sırasında kültürün göz ardı edilmesi imkânsızdır (Yeşil, 2019).

Bireylerin çevresel davranışlarının gelişmesinde gelenekler, kültürel değerler, dini inançlar ve toplumlar tarafından şekillendirilen korku, sevgi, güzel, çirkin gibi kavramlar farklı düzeyde etkili olmaktadır. Örneğin, İslam dinine mensup bir kişinin domuz etini yememesi gibi bireylerde gözlenen bazı davranışların sebebi yalnızca o bireyin sahip olduğu kültürel değerler ve dini inanışlar olmaktadır. Kurbağa gibi bazı hayvan türlerinin bazı toplumlar tarafından sevimli bazı toplumlar tarafından ise korkutucu görülmesinin sebebi ise toplumların yaşadıkları olaylar olmaktadır ve bireylerin canlılık hakkındaki ilk görüşlerinin oluşmasında etkili olduğu görülmektedir. Biyoloji eğitiminde insan ile bitki ve hayvan türünün canlılığın bir parçası olduğu vurgulanmalı, birbirilerine göre üstünlük durumunun olmadığı belirtilmelidir. Bitkilerin olmadığı bir ortamda hayvan türlerinin ve insanların yaşamasının mümkün olmadığı, ancak insanların olmadığı bir ortamda bitkilerin yaşamına devam edeceği bireylere aktarılmalıdır. İnsanoğlu, geçmişten günümüze kadar biyoçeşitlilikten yüksek verimde faydalanmıştır (Öztaş, Yel & Öztaş, 2005).

Uzel (2014), fen eğitiminin temel amaçlarından birisinin öğrencilerin, çevresel ve ahlaki etik konularında sorumlu ve etkili davranışlar sergilemeleri için sorumluluk hissetmelerini sağlamak şeklinde ifade etmektedir. Günümüzde çevreye karşı duyulan sorumluluk ve duyarlılık ile kültürel değerler arasında doğrudan bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir (Sinmez & Aslım, 2017). Mitler toplumların en eski kültürel değerlerini yansıtmakta, inanç biçimleri ve kutsallıkla olan bağı mitleri bugünün ve geçmişin toplumları ile ilgili kılmaktadır (Nar, 2014).

Bu araştırmada kullanılan anlatıların daha önce bilinme ortalamaları incelendiğinde oranın 11,11 olduğu, daha önce bilinmeme ortalamaları incelendiğinde ise bu oranın 34,88 olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının 9 anlatı arasında en çok bilgi sahibi olduğu anlatının

“Şanlıurfa Balıklı Göl” anlatısı olduğu tespit edilmiştir. Bölgenin ekonomisini hareketlendirmesi ve bu bölgenin turistik bir bölge olması açısından bu anlatının daha çok bilindiği tahmin edilmektedir. Bölgenin yabancı veya yerli birçok turist tarafından ziyaret edilmesi kültürel bir değer olarak kabul edildiği tespit edilmiştir. Mitolojik anlatılar, bölgesel bakımdan değerlendirildiği için özellikle o bölgeyi gezip görmüş katılımcılar açısından o mite hâkim olduklarından dolayı daha detaylı cevaplar alınabilmiştir. Şanlıurfa Balıklı Göl anlatısında olduğu gibi, o bölgeyi ziyaret eden katılımcılar soruları daha detaylı cevaplandırmıştır. Aynı zamanda bu bölgedeki balıkların katılımcılar tarafından da kutsal kabul edildiği, bundan dolayı koruma altına alma davranışının bulunduğu anlaşılmıştır.

Anlatıları okuyan katılımcılar tarafından sorulara farklı cevaplar verilmiş olup, cevaplar birkaç ana tema altında toplanabilmiştir. Katılımcılar, kutsal özellik yüklenen canlıların korunduğuna dair çıkarımlar yapmış ve bu çıkarım en çok alınan cevaplar arasında yerini almıştır. Manevi değerlerin bireyleri etki altına aldığı ve olayların geçtiği bazı bölgeleri koruduğu görüşlerine ulaşılmıştır. İnançlar, toplumun önemli bir parçasıdır. Hayatın hemen her bölümünde gözlenen inançların, biyoçeşitlilik konusunda da önemli bir görev üstlendiği görülmektedir. Öyleyse manevi özellikler ile biyoçeşitlilik arasında örtük bir ilişki söz konusudur. Toplum tarafından manevi değerler yüklenmiş canlı türlerinin farkında olunmadan korunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, insanların dilek dilemek için bir ağaca çeşitli objeler bağlamasının ve dileğinin yerine gelmesinin altında o ağaca manevi bir değer yüklenmiş olduğu görülmektedir. Hacıbektaş-ı Veli Müzesi Karadut Ağacı anlatısında olduğu gibi, dileklerin gerçekleşeceği beklentisiyle insanlar o ağaca zarar vermemekle birlikte o ağacı korumaktadırlar. Bu koruma davranışı ağacın yaşamının devam etmesini ve nesiller boyu aktarılmasını sağlamaktadır. Öyleyse biyoçeşitliliğin korunmasında manevi değerlerin etkisinden bahsedilmesi söz konusudur. Toplum tarafından bu koruma davranışı bilinçli yapılmamakla birlikte, ağaçtan beklenen fayda karşılığı yapılmaktadır. Baylan (2009), inancın ve kültürel çeşitliliğin etkisiyle toplumların doğayla ilgili tutumlarında olumlu değişiklikler meydana geleceğini ifade etmektedir.

Manevi değerlerin yanı sıra karşılıklı beklentilerin de biyoçeşitliliğin korunmasında etkili olduğu söylenebilmektedir. Canlı türlerinden beklenen faydalara örnek olarak, ağaçların oksijen üretmesi verilebilir. Dünya üzerindeki canlılar için hayati bir öneme sahip olan oksijen, insanlar için de kritik öneme sahiptir. Örneğin, canlı türlerinin korunması için o

türlerin insanlara fayda sağlıyor oluşu, Zeytin ve Zeytin Ağacı anlatısı için sıklıkla ulaşılan cevaplardan birisidir. Zeytin ağacının, hem oksijen üretiyor olmasından, hem zeytin üretiyor olmasından hem de zeytinden yağ elde ediliyor olmasından kaynaklı zeytin ağacının korunması gerektiğine dair yorumlara ulaşılmıştır. Öyleyse zeytin ağacının hem sağlık hem de ekonomik açıdan önemli olduğuna ve anlatıların zeytin ağacının korunmasına yönelik toplumu teşvik edebileceğine dair çıkarımlar yapmak mümkündür.

Bir kısım öğretmen adayı, biyoçeşitliliğin korunmasında bu tarz anlatıların faydalı olduğu görüşüne ulaşmıştır. Mitlerde, efsanelerde ve destanlarda adı geçen canlı türlerinin belli başlı özellikler taşıması sebebiyle toplum tarafından korunduğu, nesiller boyu aktarılmasında da bu tarz anlatıların önemli görev aldığı görülmüştür. Örneğin Altay Yaratılış Efsanesi gibi birçok efsane ve destanın toplumda bilinç oluşturabileceği ve biyoçeşitlilik için farkındalık meydana getirebileceği sıklıkla alınan cevaplar arasındadır. Bu tarz anlatımların gerçekte var olup olmadığı kesin kanıtlarla bilinmemekle birlikte, günümüz toplumunda insanlara çok önceki zamanlardan beri aslında var olan bazı bitki ve hayvan türlerinin mevcut olduğu ve günümüze kadar korunarak neslinin devam ettirildiği belirtilmektedir. Bu anlatılar, o dönemin biyoçeşitliliği hakkında da kısa bilgiler içermekte olduğunu gözler önüne sermekte ve gelecek nesillere bilgiler vermektedir. Daphne ve Apollon Efsanesi gibi çoğu efsanenin faydalı olduğu görülmektedir. Örneğin, defne bitkisinin önemi günümüzde oldukça büyüktür. Bu efsanenin geçtiği zamanlarda da defne bitkisinin kullanıldığı görüşünde bulunulabilir. O zamanlar bu bitkinin önemi fark edilmiş olmalı ki, defne bitkisi korunmuş ve günümüze kadar neslinin devamı sağlanmıştır. Bugün defne bitkisinin çeşitli alanlarda da kullanımı tercih edilmektedir. "Nane Limon Kabuğu" türküsünde de olduğu gibi birçok bitkinin sağlık açısından önemine vurgu yapılmaktadır. Bu noktadan hareketle, çoğu mit, efsane ve destanda canlılık açısından anlatım mevcut olduğu görülmektedir, ancak biyoçeşitliliğin varlığı ve korunması farklı bir pencereden bakılmasıyla görülmektedir. Anlatılarda asıl verilmesi gereken mesajın yanında, örtük olarak biyoçeşitliliğin korunmasının önemi vurgulanmaktadır. Katılımcılardan bu tarz anlatıların, biyoçeşitliliği korumak amacıyla oluşturulduğuna yönelik cevaplarda alınmıştır. Örneğin, Şanlıurfa Balıklı Göl anlatısında olduğu gibi, o bölgedeki balık türlerini koruyabilmek amacıyla halk tarafından böyle bir hikâyenin meydana getirildiği alınan yorumlar arasındadır. Cibilli Dede anlatısında farklı bir bakış açısı kazanılarak, anlatının gerçek olma ihtimaliyle toplumda koruma içgüdüsünün oluştuğuna dair fikirler ortaya çıkmıştır. Bir kısım öğretmen adayı,

sembol haline gelmiş birine saygı duymanın, o kişinin davranışlarına da saygı duyarak o davranışları örnek alınacağını savunmaktadır. Anlatıda adı geçen Cibilli Dede halk tarafından "çevre dostu" ve ilk "çevreci" insan olarak nitelendirilmektedir. Canlı türlerini seven ve koruyan kişinin topluma örnek olmasıyla, biyoçeşitliliğin korunması ve nesiller boyu bu davranışın aktarılması sağlanabilir.

Bir kısım öğretmen adayından alınan cevaplardan biri de doğanın denge halinde olduğu ve bu dengenin bozulmasının biyoçeşitliliği olumsuz yönde etkileyebileceğidir. Karakaş (2012)'a göre, bir bölgenin veya bir canlının kutsal kabul edilmesi, etrafında bulunan canlı ya da cansız tüm varlıkların da kutsal kabul edilmesine olanak tanımaktadır. Örneğin Şanlıurfa Balıklı Göl anlatısında olduğu gibi, bir canlı türünün kutsal özellik taşımasına bağlı olarak o bölge de kutsal algılanmaktadır. Tüm bunlar sayesinde çeşitli inanışlar ve kültürler arasında ilişkiler kurulmakta ve doğanın bütüncül bir özellik taşıdığı görülmektedir. Tabiatın kutsal olduğuna inanan insanlar manevi değerlere bağlı olsun ya da olmasın çevrelerine karşı daha duyarlı davranışları sergilemektedirler.

Katılımcıların önceden gezip gördüğü bölgelere ait anlatılar konusunda bilgi sahibi olmaları nedeniyle çalışmada kendilerine yöneltilen sorulara daha hassas cevaplar verdikleri ve biyoçeşitliliğin kültürel değerleri hakkında daha bilinçli oldukları anlaşılmıştır. Anlatılar hakkında okumalar, dersler, öğretmenler, internet veya televizyon gibi çeşitli bilgi kaynaklarını belirten katılımcıların çalışmaya daha ilgili oldukları, anlatıları daha önceden duymamış olan veya duysa bile bu açıdan değerlendirmemiş olan katılımcıların ise anlatıları okuduktan sonra verdikleri cevaplara göre çevreye karşı daha bilinçli davranışlar sergileyebilecekleri anlaşılmıştır. Bu tarz anlatıların sayısının artırılmasının çevre koruma faaliyetlerine etki edeceği katılımcı görüşleri arasındadır. Çevre koruma faaliyetlerine başka bir örnek ise, lisans eğitiminde okutulan çevre odaklı dersler verilebilir. Örneğin, biyoloji öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde çevresel içerikli dersleri almalarına karşın, diğer öğretmen adaylarına göre kendilerini çevre eğitimi öz-yeterlik açısından daha düşük bulduklarını ifade etmişlerdir (Uzel, Adıgüzel, Yılmaz & Gül, 2019).

Bireyler farkında olmasa da biyolojiye dair bilgilerinden hayatın her alanında faydalanmaktadırlar. Formal ve/veya informal biçimde öğrendiği biyoloji bilgilerini günlük yaşamdaki aktivitelerinde kullanmaktadırlar. Eğitim kavramında zaman içinde bir farklılığa geçilmiş ve eğitim sürecinin daha verimli olması sağlanmıştır. Toplumların gelişmesi ve

günümüzün ihtiyaçlarına ayak uydurabilmesi amacıyla nitelikli bireylerin yetiştirilmesi gerekli görülmüştür. Bu amaçla nitelikli bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Karakaya, Uzel, Gül & Yılmaz, 2019). Öğretim yöntem ve yaklaşımları hem anlamlı öğrenmeyi sağlamalı hem de bilimsel süreç becerilerini geliştirmelidir (Güleşir, Aydemir, Kuş, Uzel & Gül, 2020). Son zamanlarda eğitim hayatında bağlam temelli yaklaşım gündemdedir. Bu yaklaşım öğrencilerin sahip olduğu bütün zekâ alanlarını uyararak derse karşı güdülenmelerini sağlayan ve arttıran bir yaklaşımdır. Bu bağlamda öğrencilerin hazır bulunuşluklarına ve akademik seviyelerine göre ders içeriği değiştirilmeden güncel hayatla ilişkili bir kavramla ders işlenir (Yeşil, 2019).

Mitler ve efsaneler, farklı ve yaratıcı düşünme noktasında önemli iki konudur. Çocukların yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirmek için ilk olarak farklı düşünme yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tarz düşünme yeteneklerine sahip birey karşılaştığı problemleri farklı şekillerde yorumlama ve çözme kabiliyetine sahip olacaktır. Bireylerin ilerleyen yaşlarında sosyal ve tabiat gibi olayları farklı şekillerde yorumlamalarına olanak veren mitler ve efsaneler bireylerin birçok açıdan kendilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu tarz anlatılar bireylere insan ve doğa gibi konularda farklı pencereden yorum yapabilme kabiliyeti kazandırmakta yani yaratıcı düşünmelerine yardımcı olmaktadır (Yılar, 2005). Gilmore (2016), halkın düşünce tarzını daha iyi anlayabilmek için o yöreye ait hem mitolojik anlatıları hem de efsanevi hikâyeleri okumanın faydalı olacağını belirtmektedir. Korstanje ve George (2015), dünyanın kökeninden bahsederken doğaüstü bir bağlamda yer alan mitolojinin, toplumun engellerini aşabilmek için kullanılmasının yararlı olacağını ifade etmektedir.

Yılar (2005), mitlerin ve efsanelerin eğitimde sadece Türkçe derslerinde değil diğer birçok dersin işlenme sürecinde araç olarak kullanılabileceğini vurgulamıştır. Mitolojinin ve efsanelerin, uygun seçimler ile uzmanlar tarafından hazırlanacak ders kitabı, cd gibi birçok araçla öğrencilere tanıtılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bu tarz anlatı ve mitlere gerekli önemin verilmesinin, aslında eğitimin öncelikli hedefleri arasında da yer almasının önemine vurgu yapmıştır. Edebi türlerin yalnızca Türkçe derslerinde değil, disiplinler arası birçok alanda çalışılmasının ve araştırılmasının gerekliliği açısından bu çalışma ile benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Nar (2014), efsanelerin toplumların sahip olduğu duyguların yansıtılması ve halkın inançları konusunda efsanelerle doğrudan bir ilişki kurmaktadır. Efsanelerin toplum tarafından kabul görmüş önemli anlatılar olduğunu ve toplumsal yaşamı düzenleyici role sahip olduklarını belirtmiştir. Toplumun yaşam tarzı, manevi değerleri ve tarihiyle yakından ilişkili olan efsanelerin, geçmişte olduğu gibi günümüzde de birçok çalışmaya konu olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu alandaki araştırmaların yetersiz olduğunu da belirtmiştir. Efsanelerin toplumun inançları, değerleri ve yaşam tarzı ile ilişkili olması bakımından bu çalışmadaki sonuçlar ile benzerlik olduğu anlaşılmıştır.

Özkartal (2015), Türk destanlarının kâinatın ve insanın yaradılışı gibi birçok efsaneyi içinde barındırdığını ifade etmektedir. Türk destanlarında manevi değerlere ilaveten geleneklere bağlılık, vatan sevgisi gibi milli değerlerinde oluşmasını sağladığını belirtmektedir. Kültürel birikimin okullarda öğretiminin ve destanlar ile efsanelerin disiplinler arası programlarda ders aracı olarak kullanılmasının öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır. Bu tarz anlatıların toplumlarda belli değerlerin oluşmasını ve nesiller boyu aktarılmasını sağlaması açısından, anlatıların birçok dersin öğretiminde ders materyali olarak kullanılmasının önemine yapılan vurgu açısından bu çalışma ile benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Güleç (2018), coğrafya öğretiminde öğrencilerde ilgi uyandıran, onların dikkatini çeken mitlerin tercih edilmesinin, öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerini sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır. Coğrafya dersinin daha aktif bir şekilde geçirilmesi için mitlerin önemli bir rol üstlenebileceğine vurgu yapmaktadır. Coğrafya eğitimi gibi biyoloji eğitiminde de mitlerin tercih edilmesinin, ders sürecinin daha eğlenceli ve aktif geçirilmesine yardımcı olabileceği tespitleri ile bu çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir.

Yeşil (2019), çevre ile ilgili olan mitlerin o çevrenin korunmasında etkili olduğu, mitler sayesinde insanların bilinçlendiği, mitlerin geçtiği ekosistemin insan eliyle zarar görmesinin mitlerin etkisiyle önlenebileceği sonuçlarına ulaşmıştır. İnançlar gereği, kutsal kabul edilen bölgelerin korunduğu ise ulaşılan diğer sonuçlar arasındadır. Elde edilen sonuçlar bu çalışma ile paralellik göstermektedir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

- Belli bir bölgede geçen mitolojik anlatılar içinde ifade edilen canlılara yüklenen değerler o bölgedeki canlıların olumsuz çevresel faktörlerinden korunması üzerinde etkili olabilir.
- İçinde canlılık unsuru barındıran anlatılar sayesinde toplumda çevre ve doğaya karşı koruma içgüdüsü oluşabilir.
- Bu tarz anlatıların da etkisiyle toplumun bilinçli ya da bilinçsiz şekilde biyoçeşitliliğe karşı farkındalığında bir artış meydana gelebilir.
- Toplum tarafından değerler ve anlamlar yüklenen canlılar bu değer ve anlamlar sayesinde korunmuş olabilir ve nesilden nesle aktarılarak devamlılığı sağlanmış olabilir.

Biyoçeşitliliğin kültürel değerlerinin mitler, efsaneler ve tarihi metinlerde aranması ve bu unsurlarda ne derece yansıtıldığının araştırılması alanyazına yeni ve farklı bir bakış açısı kazandıracaktır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar mitoloji ile biyoloji arasında bir köprü oluşturulması açısından da önemli olacaktır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar dikkate alınarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- "Doğa ve insan ilişkilerini" açıklayan mitler öğretmenler tarafından önemsenmeli ve biyoloji bilgileri dâhilinde öğrencilere aktarılması sağlanmalıdır.
- Biyoçeşitlilik, çevre, doğa ve insan ile ilgili olan mitler biyoloji ders kitaplarında yer almalı, etkinlik veya okuma metinleri olarak öğrencilere aktarılmalıdır.
- Biyoçeşitlilik ile ilgili mitler dersin başında öğrencilerin dikkatini çekmek, hazır bulunuşluklarını kontrol etmek amacıyla öğretmenler tarafından kullanılmalıdır.
- Biyoçeşitlilik ile ilgili bilgilerin kalıcılığının sağlanması için bu tarz anlatılar tercih edilmelidir.

KAYNAKLAR

Akbulut Özpay, G. (2017). Türkiye'de inanç turizmine yeni bir örnek: Kutsal Balıklı Göl (Malatya). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 21(3). 937-95.

Aktaş, E. (2016). Aile içi ilişkiler çerçevesinde Hakas destan kahramanları. *Türk Kültürü*, 2016/2, 47-58.

Bakırcı, H,. Artun, H., Şahin, S. & Sağdıç, M. (2018). Ortak bilgi yapılandırma modeline dayalı fen öğretimi aracılığıyla yedinci sınıf öğrencilerinin sosyobilimsel konular hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi,* 6(2), 207-237.

Barış Manço, (1988). Ful Aksesuar'88 Manço: Sahibinden İhtiyaçtan Albümü, İstanbul,

Bastı, K., Doğan, N., Bahar, M. & Nartgün, Z. (2016). İlköğretim 4., 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin biyoçeşitlilik konusunda farkındalıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Bolu ili örneği [Turkish]. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 239-256.

Baylan, E. (2009). Doğaya ilişkin inançlar, kültür ve çevre sorunları arasındaki ilişkilerin kuramsal bağlamda irdelenmesi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 1, 67-74.

Koçyiğit, M. (2019). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri., (Çev. Edt. Prof. Dr. Asım Arı). *Giriş*. 9. Baskı, Konya, Eğitim. ISBN: 978- 605- 7557- 92- 6.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 25. Baskı. Ankara. Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev. Edt. Doç. Dr. Selçuk Beşir Demir ve Dr. Mesut Bütün). Ankara. Siyasal.

Demirayak, F. (2002). *Biyolojik çeşitlilik-doğa koruma ve sürdürülebilir kalkınma*. Tübitak Vizyon 2023 Projesi. 1-30.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ. & Sönmez, S. (2013). *Dünya'da, Türkiye'de, Edremit Körfezi çevresinde zeytin ve zeytinyağı*. Edremit Belediyesi Kültür Yayınları No: 7, Akmat 2. Basım, Şubat 2013, ISBN: 978-605-62253-0-7.

Etöz, Z. (2011). Mitos ve iktidar. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 66 (03), 157-176.

Gilmore, A. (2016). Trees as a central theme in norse mythology and culture an archaeological perspective. *Scandinavian-Canadian Studies Études Scandinaves Au Canada*, 23, 16-26.

Gökçen Kayabaşı, R. & Aydoğan, T. (2018). Aksaray efsanelerinde mitolojik izler. *Turkish Studies Language and Literature*, 13(28), 453-468.

Güleç, Ç. (2018). Coğrafya eğitiminde mitolojinin kullanılması. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 162-179.

Güleşir, T., Aydemir, K., Kuş, S., Uzel, N. & Gül, A. (2020). Fizyoloji deneyleri kapsamında alternatif bir değerlendirme yöntemi: TGA çalışma yaprakları. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 84-99.

Gürbüz, H., Derman, M. & Çakmak, M. (2013). Biyoçeşitlilik okuryazarlığı ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenirliği. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 77-91.

Hürriyet Haber [Erişim Tarihi: 01.07.2019] https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/tesekkurler-cibilli-dede-16992423

Işık, K. (2006). Erozyon, Doğa ve Çevre. *Biyolojik çeşitlilik*, 2. Bölüm Konu:17, (Edt: Ahmet Aydemir), TEMA Vakfı No: 51.

Işık, K., Yaltırık, F. & Akesen, A. (1997). *Forests, biological diversity and the maintenance of the natural heritage*, Proceedings of the XI. World forestry Congress, 2, 3-28, 13-22 October, Antalya.

Kaptan Bazyar, C. (2017). Mitoloji ve çağdaş sanat. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 18, 113-130.

Karakaş, R. (2012). Siirt halk kültürünün şifa dağıtıcıları: Kutsal sular. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 7(4), 2149-2161.

Karakaya, F., Uzel, N., Gül, A. & Yılmaz, M. (2019). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe hazır olma düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 373-396.

Karakurt, D. (2011). *Türk söylence sözlüğü, açıklamalı ansiklopedik mitoloji sözlüğü (1. Baskı)*. Türkiye: E-Kitap.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

Kaynak, S. (Ed.). (2001). *Biyolojik çeşitlilik ve çevre koruma rehberi*. Ankara: Türkiye Tabiatını Koruma Derneği.

Koçak, A. & Arun, Ö. (2013). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.

Korstanje, M. E. & George, B. P. (2015). The media or the message? An examination of myths asresources to understand the tourism phenomenon, *Int. J. Tourism Anthropology*, 4(2), 122–141.

Mayer, J. (1996). Biodiversitätsforschung als zukunftsdisziplin: Ein beitrag der biologiedidaktik. *Zeitschrift für Didaktik Der Biologie (ZDB) Biologie Lehren und Lernen*, 5(1), 19-41.

Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber (Çev. Edt. Prof. Dr. Selahattin Turan). Nobel. Jossey-Bass.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). Fen bilimleri dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 3., 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıflar). Ankara. 2018.

Milliyet Haber [Erişim tarihi: 01.07.2019] https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/nevsehir/dilek-tutup-dut-dusmesini-bekliyorlar-10341494

Nar, Ş. M. (2014). Günümüz toplumunda mitler: Anadolu halk efsaneleri üzerine genel bir değerlendirme. *Folklor/Edebiyat*, 20(79), 55-77.

Naskali, E. G. (1995). Destanın tarifi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 40, 1-8.

Ozan Leymun, Ş., Odabaşı, H. F. & Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 369-385.

Ögel, B. (2010) *Türk mitolojisi (Cilt 1) (5. Baskı).* Ankara, Türk Tarih Kurumu.

Özdemir, İ., Özçelik, R., Asan, Ü. & Eler, Ü. (2005). *Biyolojik çeşitliliğin korunması ve fonksiyonel planlama sistemine entegrasyonu*. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, 8-10 Eylül, Isparta.

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.

Özdemir, A. M. (2020). Investigation of primary school candidates' views on biodiversity. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5 (10), 1145-1165.

Özkan, Ş. (2012). *Anadolu Türk folklorunda bitki adlarının veriliş hikâyeleri üzerine bir inceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özkartal, M. (2015). Türk mitolojisi ve sanat eğitimindeki yeri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 83-98.

Öztaş, F., Yel, M. & Öztaş, H. (2005). Biyoloji eğitiminin diğer canlılar ve çevreye karşı insan etik değerlerinin oluşumu üzerine etkileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 295-306.

Polat, N. (2017). Terme'nin biyoçeşitlilik ve doğal ortam özellikleri., (Edt. Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Edt. Doç. Dr. Hasan Korkmaz), *Biyoçeşitlilik ve önemi*. Trabzon. Serander. ISBN NO: 978- 605- 2104-03-3.

Reyhanoğlu, G. & Özcan, A. (2021). İnançtan anlatıya: Hatay halk kültüründe defne, *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6, 62-87.

Roux, J.P. (2011), *Eski Türk mitolojisi (1. Baskı)*. (Çev. M. Y. Sağlam) Ankara, BilgeSu.

Sakaoğlu, S. (1978). 101 Anadolu efsanesi. Damla.

Sinmez, Ç. Ç. & Aslım, G. (2017). İç Anadolu bölgesindeki hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamalar üzerine bir değerlendirme. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 81, 205-232.

Sivri, M. & Köylü, I. (2013). Karşılaştırmalı edebiyat ve mitoloji ilişkisi. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 185-208.

Şayhan, F. (2018). Altay destan kahramanlarının doğa ile bütünleşme süreci. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* 45, 203-222.

Şenocak, E. (2015). Halk anlatı ve inanışlarında mitolojik bir meyve: Nar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 4(8), 228-251.

T.C. Resmi Gazete. (1996). Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi. 27 Aralık 1996, sayı: 22860.

Tekin, H. H. & Tekin, H. (2012). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.

Tozlu, N. (2011). Adıyaman efsanelerini tasnif denemesi ve bunlar üzerine bir değerlendirme. *Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 26, 119-136.

Tozlu, N. (2012). Adıyaman Üryan Baba efsanesinin yöreye toplumsal yansımaları ve üç yeni eş metni. *Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 27, 163-176.

Töman, U. (2018). Türkiye'de biyoloji eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 1297-1309.

Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.

Tylor, S. (2016). Kültür bilimi. *ViraVerita E-Dergi*, 4, 91-110.

Uç, H. & Gül, A. (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin biyoçeşitlilik tutumlarının araştırılması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 212-227.

Ulutürk, M. (2012). Tarihi, dini, kültürel bağlamda mitoloji ve modern kültür ürünlerinin mitolojiye dönüşümü. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 863-878.

Uzel, N., Adıgüzel, M., Yılmaz, M. & Gül, A. (2019). Öğretmen adaylarının çevre eğitimi öz-yeterlik algılarına farklı değişkenlerin etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 93-107.

Uzel, N. (2014). *Biyoloji öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik ahlaki muhakemeleri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yenilmez Arpa, N. (2012). *Biyolojik çeşitliliğin korunmasında korunan alanların rolü ve önemi.* Biyolojik Çeşitlilik Sempozyumu-2012, 103-107.

Yeşil, H. (2019). *Çevre ile ilgili mitlerin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılar, Ö. (2005). Mit, efsane ve eğitim. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 383-392.

Yılbır, S. (2006). *Türk destanlarında inanç ve inanışlar*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara. Seçkin.

Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92.

Yıldız, B. (2018). *Kutsal mekân ve coğrafya: Nazimiye (Tunceli) örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Yücel, E. (2009). Genel Biyoloji (Edt. Prof. Dr. Ali Yavuz Kılıç), *Ekoloji.* 1. Baskı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. ISBN NO: 978- 975-06-0653-3.

EKLER

EK-1

Biyoçeşitliliğin Kültürel Değerlerine İlişkin Değerlendirme Formu

1. ARDIÇ AĞACI

Dedecik Ardıç, Nevşehir Hırka Dağı'nda bulunan bir ardıç ağacıdır. Alevi- Bektaşi geleneğinde önemli yer tutan ardıç ağacı anlatıya göre inzivaya çekilen Hacı Bektaş Veli'nin üzerine çadır şeklinde gölge olur. Hacı Bektaş Veli tarafından değer verildiğine inanılan bu ağaç, o günden beri ziyaret edilmektedir. Erzincan ilinin Binkoç köyünde Seydi Sultan türbesi etrafındaki ardıç ağaçlarının yetişmesiyle ilgili de şöyle bir efsane anlatılmaktadır: "Ardıçlık Mevkii Seydi Sultan, askerleriyle birlikte bugün türbesinin bulunduğu yere gelir ve kanlı bir savaşa tutuşurlar. Düşmanlarını yenerler ancak Seydi Sultan'ın başı gövdesinden ayrılır. Sultan başını yerden alıp koltuğunun altına alarak askerinin önüne geçer. Bu durumu gören bir kadın "Bu ne hâldir ya Rabbim." diye düşünceye dalar. Dayanamayıp askerlerden birine sorar: "Bu nasıl iştir oğlum, başı koltuğunda olduğu hâlde orduyu nasıl idare ediyor?" Bu sözün üzerine Seydi Sultan kılıcını yere saplar, orada ruhunu Allah'a teslim eder. Askerlerin de ardıç ağacı olduğu rivayet edilir. Fırat Nehri üzerinde köprü yapılırken bu ardıç ağaçları kesilerek köprünün bazı bölgelerinde kullanılır. Köprünün bittiği gece Seydi Sultanın türbesinden kalkarak köprüyü dağıtıp bozduğu ve ağaçları suya attığı, yoldan geçen bir şahsa da; "bir daha hiçbir surette ardıç ağaçlarının kesilmemesini tembih eder."

Doğadaki nesnelere verilen kutsallık aynı zamanda onların korunmasını sağlamıştır. Antalya-Elmalı ilçesinin Tekke Köyü'ndeki Abdal Musa Türbesi yakınında bulunan ardıç ağacının onlarca yıldır kesilmemesinin veya korunmasının nedeni bu ağacın dilekleri yerine getirme noktasında üzerine yüklenen manevi değerdir. Bugün dilek ağaçlarını Anadolu'nun her ilinde, ilçesinde veya köyünde görmek mümkündür. Ağaçlar bu kültürün etkisiyle çoğunlukla günümüze kadar ulaşabilmişlerdir (Sakaoğlu, 1978, s.99).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

2. ZEYTİN VE ZEYTİN AĞACI

Yunan mitolojisine göre, Zeus kendisine en değerli hediyeyi verene kentin koruyuculuğunu verecektir. Bunun için zorlu bir yarışma yapılır. Tanrı Poseidon ve Tanrıça Athena, Zeus'a dünyanın en güzel hediyesini vermek isterler. Denizlerin tanrısı Poseidon, uzak diyarlara dahi uçarak gidebilen ve savaşta yenilmeyecek bir at, barış tanrıçası Athena ise zeytin ağacını armağan eder. Bu armağanlardan at güzel bulunur, ancak zeytin ağacı daha mükemmel görülür ve attan daha fazla beğeni kazanır. Tüm hırsına ve kazanma isteğine rağmen Poseidon bile zeytin ağacından o kadar etkilenmiştir ki, aralarındaki çekişmeye rağmen zeytin ağacının üstünlüğünü kabul eder. Bunun üzerine Athena zeytin ağacından bir dal kırıp Poseidon'a verir ve öylece aralarındaki düşmanlık zeytin ağacının rakipsiz güzelliği karşısında yok olur. Zeytin ağacının etkileyiciliği karşısında başta Zeus olmak üzere tüm tanrılar ve tanrıçalar adeta büyülenmiş ve zeytin ağacının görkemi karşısında ona kutsallık yüklemişlerdir. O günden sonra Athena'nın ismi Atina kentine verilir. Düşmana zeytin dalı uzatmak deyimi de bu mitten gelmiştir (Efe, Soykan, Cürebal & Sönmez, 2013).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

3. HACIBEKTAŞ-I VELİ MÜZESİ KARADUT AĞACI

Anlatıya göre; Türkistan'da yaşayan Hoca Ahmet Yesevi yanmış bir ağacın kökünü fırlatır ve kendisinden sonra gelecek olan zatın o kökün düşerek yeşerdiği yeri bulup, orayı yurt edinmesini ister. Bunun üzerine Hacıbektaş-ı Veli Türkistan'dan yola çıkarak bu kökün düştüğü yeri arar ve yanmış kökü Nevşehir ilinin bugünkü adıyla Hacıbektaş olan ilçesinde bulur. Fırlatılan bu kökün zamanla yeşerdiği ve şimdiki halini alarak büyük bir karadut ağacına dönüştüğü rivayet edilmektedir. Hacıbektaş-ı Veli'nin de daha sonra ocağını buraya kurduğu ve buradan dünyaya hoşgörü dağıttığı ifade edilmektedir.

İnsanlar, Hoca Ahmet Yesevi'nin Türkistan'dan fırlattığı kökten yetiştiğine inanılan 700 yıllık karadut ağacı altında dilek tutup kavurucu sıcakta ellerini açarak dallarından dut düşmesini beklemektedirler. Hacıbektaş-ı Veli'nin türbesinin bulunduğu Müze önünde bulunan tarihi karadut ağacı, müzeye gelen ziyaretçilerden büyük ilgi görmektedir. Ziyaret öncesinde karadut ağacının altında dilek dileyip, ağaç altında ellerini açarak avuçlarına karadutun düşmesini beklemektedirler. Avuçlarına karadut düşenlerin dileklerinin gerçekleşeceğine inanılmaktadır (Milliyet Haber).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

4. ALTAY YARATILIŞ EFSANESİ

Altay yaratılış efsanesine göre Kara Han'ın oğlu Ülgen, cansız insan bedenleri yapmaktadır. Onlara can vermesi için kuzgununu (bir kuş türü) Kara Han'a can istemek üzere gönderir. Kuzgun, Kara Han'ın verdiği canları gagasına sıkıştırıp yola koyulur. Yol çok uzun olduğundan karnı acıkan kuzgun, gökyüzünde uçarken sırasıyla deve ve at leşi görür. Açlık onu leşlere çekse de dayanır ve yoluna devam eder. Bu arada gittikçe gücü tükenen kuzgun yorgun kanatlarıyla uçmaya devam ederken, bir inek leşiyle karşılaşır. Yerde yatan inek leşinin cazibesine kapılan kuzgun, kendini tutamaz ve sevinçten bağırmaya başlar. İşte o anda gagasında tuttuğu canlar; çam, sedir, akçam, ladin, ardıç gibi ağaçların üzerine dağılır. Bu sebepten bu ağaçların her mevsim canlı ve yeşil kaldığına inanılmaktadır. Destanlarda yeniden dirilişi ve esenliği sembolize eden çam ağacının; tanrının insanları koruduğu gibi kendisine sığınanları koruduğuna inanılmaktadır. Halk arasında anlatılan efsane ve inanışlar incelendiği vakit çam ağacı koruyuculuk, yücelik, dört mevsim yeşil kalma gibi özelliklere sahiptir. Bu tanrıya ait özellikleriyle çam ağacı, halkın gözünde kutsal ağaçlardan biri olarak yerini almaktadır (Anohin'den aktaran Özkan, 2012).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

5. DAPHNE İLE APOLLON EFSANESİ

Zeus'un oğlu Işık Tanrısı Apollon, ırmak kenarında genç ve güzel bir kız görür. Bu eşsiz güzelin adı Daphne (Defne)'dir. Apollon, Defne'yi çok beğenir. Onunla konuşmak ister. Fakat Defne, Işık Tanrısı'nın içinden geçenleri anlamıştır. Kaçmaya başlar. O kaçar, Apollon kovalar. Aralarındaki mesafe gittikçe kısalır ve bir an gelir ki Defne, Apollon'un nefesini saçlarının arasında duyar. Artık kurtuluş imkânı kalmadığını anlayan Defne, birden durur ve ayağı ile toprağı kazıyarak şöyle bağırır: "Ey toprak ana, beni ört, beni sakla, beni koru." Bu içten yalvarış üzerine Defne organlarının ağırlaştığını, odunlaştığını hisseder. Göğsünü gri bir kabuk kaplar, kokulu saçları yapraklara dönüşür, kolları dallar halinde uzar, körpe ayakları kök olup toprağın derinliklerine dalar, bir defne ağacı oluverir.

Bu manzara karşısında şaşıran Apollon, Defne'nin ağaç oluşunu hayret ve üzüntü ile seyreder. Sonra da sarılır ve sert kabukları altında hala çarpmakta olan kalbinin sesini duyar ve şöyle seslenir: "Defne, bundan sonra sen, Apollon'un kutsal ağacı olacaksın. O solmayan ve dökülmeyen yaprakların, başımın çelengi olacak. Değerli kahramanlar, savaşlarda zafere ulaşanlar, hep senin yapraklarınla alınlarını süsleyecekler. Şarkılarda, şiirlerde adımız yan yana geçecek." Bu tatlı sözler üzerine Defne, dallarını eğerek Apollon'u saygı ile selamlar.

Anlatıda öykünün geçtiği yer bugünkü Harbiye ismiyle bilinen yerdir. Bugün hala Harbiye Şelalelerinde Defne'nin gözyaşları olduğu rivayet edilmektedir (Kalaycıoğlu'ndan aktaran Reyhanoğlu & Özcan 2021).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

6. TÜREYİŞ DESTANI

Türeyiş Destanına göre, Dokuz Oğuzlardan üreyen insanlar Kamlanço adı verilen bir ülkeye yerleşirler. Kamlanço adı verilen bu ülkede Hulin adında bir dağ vardır. Bu dağın arasından Tuğla ve Selenka adında iki ırmak akmakta ve bu iki ırmağın arasında iki ağaç bulunmaktadır. Ağaçlardan birinin kayın, diğerinin çam ağacı olduğu rivayet edilmektedir. Bu destana göre, gecelerden bir gece, bu ağaçların üzerine gökten kutsal bir ışık indiği, dokuz ay on gün sonra bu ağaçların karnından bir kapı açıldığı ve kapının önünde ağızlarında gümüş emzikler bulunan beş çocuk göründüğü söylenmektedir. Oradaki halkın, Sungur Tiğin, Kutur Tiğin, Tutak Tiğin, Or Tiğin, Buğu Tiğin adlarını verdiği bu beş çocuğu büyüttüğü ve çocuklar on yaşlarına geldiklerinde çocukları o iki ağacın yanına götürerek "İşte bunlardan biri ananız biri babanızdır" dedikleri rivayet edilmektedir.

Ölümsüzlüğün, ebedi hayatın sembolü olan ağaç, ölümle ilgili eski Türk inançlarında ruhu tekrar gökyüzüne götüren bir role sahiptir. Bu inançlara göre, ağaçların ruhları memnun edildikçe saadet, mutluluk, bolluk, bereketin artacağı ve huzurla yaşanacağına inanılırdı (Yılbır, 2006; Roux, 2011).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

7. ŞANLIURFA BALIKLI GÖL

Anadolu'daki kutsal balık hikâyeleri içinde en bilineni Şanlıurfa Balıklı Göl'deki balıklardır. Bu anlatıda; dönemin hükümdarı Nemrut tarafından tek tanrılı dini savunan Hz. İbrahim'in kalenin bulunduğu tepeden mancınıkla ateşe atıldığı, ateşin suya, odunların ise balığa dönüştüğü ifade edilmektedir. Bu balıkları tutan ve yiyenlerin başına kötü işler geleceği rivayet edilmektedir. Kızık köyü halkı tarafından bu balıklar kutsal sayılmaktadır. Bu nedenle göldeki balıklar yöre halkı tarafından tutulmaz ve yenmezler. Balıkların kutsallığı yöre halkı tarafından bir dizi olayla açıklanmaktadır. Örneğin 1930'lu yıllarda, Kızık köyü içme suyunun temin edildiği ve gölü de besleyen bu suyun kaynağı genişletilmeye çalışılır. Bu amaçla göldeki balıklar başka bir yere aktarılır. Bu olaya sebebiyet veren Köyün Muhtarının balıkların bir kısmının ölümüne neden olduğu, bu yüzden kendisi ve iki oğlunun kısa sürede vefat ettiği ifade edilmektedir (Akbulut Özpay, 2017).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. ,

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

8. CİBİLLİ DEDE TÜRBESİ

Cibilli Dede olarak bilinen şahsın Ankara Çamlıdere Yaylasından Kös Yaylasına çıkan yol üzerinde mezarı bulunmaktadır. Anlatıda; Cibilli Dede'nin, yaban hayatı ile yakından ilgilendiği, onların yaşamına önem verdiği ve zarar verenlerle mücadele ettiği, ormanda geyiklere tuz verdiği ve kurt, çakal, tilki, domuz, ceylan, atmaca, kartal, doğan, şahin, sincap gibi yabani hayvanları beslediği ifade edilmektedir. Yöre halkı tarafından Dünyanın ilk çevrecisi olarak da tanıtılmaktadır. Cibilli Dede'nin yaşadığı düşünülen çevrede insanların yaban hayatına müdahale etmekten kaçındıkları bilinmektedir. Ankara'nın Çamlıdere ilçesinde yaşadığı rivayet edilen Cibilli Dede'nin heykeli ilçenin girişine konulmuş ve ilçeye sembol olmuştur. Cibilli Dede'nin adına ve yaptıklarına saygının karşılığı olarak bölgeye bir hayvan barınağı yapılmıştır (Hürriyet Haber).

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

9. NANE LİMON KABUĞU (Barış Manço)

Eski adamlar doğruyu söylemiş
Bir çiçekle bahar olmaz
Kişi kendini bilip sağa sola sormalı
Can pazarı bu oyun olmaz
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıpta şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz
Defteri kalemi al iyi yaz
Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman
Ha ha ha ha ha içine hatmi çiçeği biraz tere otu katasın aman
Ha ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman
Ha ha ha ha ha bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim
Ha ha ha ha ha hapşu
Çok yaşa, Sende gör, Rahat ve iyi yaşa
Sen tedbirini al önünü kış tut bırak yine de yaz gelsin
Çoğu zaman hesap çarşıya uymaz sonra dizini döversin
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıpta şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz, Defteri kalemi al iyi yaz
Barış iğneyi kendine batırır çuvaldızı başkasına
Bol keseden aklı ona buna dağıtır darısı kendi başına
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıpta şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz, Defteri kalemi al iyi yaz
(Barış Manço, Ful Aksesuar'88 Manço: Sahibinden İhtiyaçtan Albümü, İstanbul, 1988)
Verilen türküye göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır ( )
   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.
2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.
3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

EK-2

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değerli katılımcı,

Bu çalışma kapsamında çevresel faaliyetler üzerinde etkili olabileceği düşünülen ve içeriğinde biyolojik unsurları olan mit ve efsanelerin biyoçeşitlilik ile ilişkisinin araştırılması hedeflenmektedir. Biyoloji öğretmen adayları olan sizlerin bazı tarihsel metinlere, mitlere, efsanelere ve türkülere göre biyoçeşitliliğin kültürel değerlerine ilişkin görüşleriniz açısından değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır.

Bu görüşme süresince gizlilik esasına bağlı kalınacak, verilen cevaplar gizli tutulacaktır. Sizlerin en rahat hissettiği ve kendinizi daha rahat ifade edebileceğiniz mekanlarda görüşme yapılacaktır. Görüşmemiz yaklaşık 15 dakika sürecek, sizlerin izni ile görüşme süresi boyunca ses kaydı alınacak ve gerekli yerlerde not tutulacaktır. Bu süreç boyunca anlaşılmayan, eksik kalan kısımları lütfen benimle paylaşınız, sormak istediğiniz soruları bana sorunuz.

Hiclal Uç

Katılımcı kodu:

Tarih:

Saat:

Mekan:

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları

1. Metinler içerisinde bilmediğiniz bilgi ya da kavram var mıydı? Varsa, bunları kısaca açıklayınız.
2. Hangi metin ya da metinleri okuduğunuzda daha çok etkilendiniz? Nedenlerini kısaca açıklayınız.
3. Bu metinlerde geçen canlılara atfedilen/yüklenilen anlamların onların hayatta kalmalarını nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Kısaca açıklayınız.
4. Daha önce bu tarz metinler hiç okudunuz mu? Eğer okuduysanız okuduğunuz metinler içerisinde biyoçeşitlilik kavramını göz önünde bulundurdunuz mu?
5. Okuduğunuz metinlerin bir bölgede biyoçeşitliliğin korunması, artması ve tanınması üzerinde bir etkisi olup olmadığını, varsa hangi noktalarda olduğunu düşünüyorsunuz. Kısaca açıklayınız.

EK-3

Pilot Uygulamaya Ait Doldurulmuş Form Örnekleri

1. ARDIÇ AĞACI

Dedecik Ardıç, Nevşehir Hırka Dağı'nda bulunan bir ardıç ağacıdır. Alevi- Bektaşi geleneğinde önemli yer tutan ardıç ağacı anlatıya göre inzivaya çekilen Hacı Bektaş Veli'nin üzerine çadır şeklinde gölge olur. Hacı Bektaş Veli tarafından değer verildiğine inanılan bu ağaç, o günden beri ziyaret edilmektedir. Erzincan ilinin Binkoç köyünde Seydi Sultan türbesi etrafındaki ardıç ağaçlarının yetişmesiyle ilgili de şöyle bir efsane anlatılmaktadır: "Ardıçlık Mevkii Seydi Sultan, askerleriyle birlikte bugün türbesinin bulunduğu yere gelir ve kanlı bir savaşa tutuşurlar. Düşmanlarını yenerler ancak Seydi Sultan'ın başı gövdesinden ayrılır. Sultan başını yerden alıp koltuğunun altına alarak askerinin önüne geçer. Bu durumu gören bir kadın "Bu ne hâldir ya Rabbim." diye düşünceye dalar. Dayanamayıp askerlerden birine sorar: "Bu nasıl iştir oğlum, başı koltuğunda olduğu hâlde orduyu nasıl idare ediyor?" Bu sözün üzerine Seydi Sultan kılıcını yere saplar, orada ruhunu Allah'a teslim eder. Askerlerin de ardıç ağacı olduğu rivayet edilir. Fırat Nehri üzerinde köprü yapılırken bu ardıç ağaçları kesilerek köprünün bazı bölgelerinde kullanılır. Köprünün bittiği gece Seydi Sultanın türbesinden kalkarak köprüyü dağıtıp bozduğu ve ağaçları suya attığı, yoldan geçen bir şahsa da; "bir daha hiçbir surette ardıç ağaçlarının kesilmemesini tembih eder."

Doğadaki nesnelere verilen kutsallık aynı zamanda onların korunmasını sağlamıştır. Antalya-Elmalı ilçesinin Tekke Köyü'ndeki Abdal Musa Türbesi yakınında bulunan ardıç ağacının onlarca yıldır kesilmemesinin veya korunmasının nedeni bu ağacın dilekleri yerine getirme noktasında üzerine yüklenen manevi değerdir. Bugün dilek ağaçlarını Anadolu'nun her ilinde, ilçesinde veya köyünde görmek mümkündür. Ağaçlar bu kültürün etkisiyle çoğunlukla günümüze kadar ulaşabilmişlerdir.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (X)

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Ardıç ağacına verilen değer sayesinde günümüze değin ulaşmıştır. Kahramanlık ve kutsal öğeler sayesinde ardıç ağaçları yüceltilmiş böylece ağaçların kesilmesi, bir amaç için kullanılması engellenmiştir. Ardıç ağacı bazı canlılar için besin, bazıları için ise yuva teşkil eder. Aslında bir türün korunması birden fazla canlı grubunun yaşamını etkiler.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Ardıç ağacına yüklenen manevi değer sayesinde ağaçların kesilmesi önlenmiştir. Kültür ve anneler nesilden nesile aktarılarak gelecek kuşakların da bu husus hakkında dikkatli olmaları telkin edilir. Çok inandırıcı gelmese bile bazı durumlar, nekinceden dolayı insanlar zarar vermezler ağaca.

2. ZEYTİN VE ZEYTİN AĞACI

Yunan mitolojisine göre, Zeus kendisine en değerli hediyeyi verene kentin koruyuculuğunu verecektir. Bunun için zorlu bir yarışma yapılır. Tanrı Poseidon ve Tanrıça Athena, Zeus'a dünyanın en güzel hediyesini vermek isterler. Denizlerin tanrısı Poseidon, uzak diyarlara dahi uçarak gidebilen ve savaşta yenilmeyecek bir at, barış tanrıçası Athena ise zeytin ağacını armağan eder. Bu armağanlardan at güzel bulunur, ancak zeytin ağacı daha mükemmel görülür ve attan daha fazla beğeni kazanır. Tüm hırsına ve kazanma isteğine rağmen Poseidon bile zeytin ağacından o kadar etkilenmiştir ki, aralarındaki çekişmeye rağmen zeytin ağacının üstünlüğünü kabul eder. Bunun üzerine Athena zeytin ağacından bir dal kırıp Poseidon'a verir ve öylece aralarındaki düşmanlık zeytin ağacının rakipsiz güzelliği karşısında yok olur. Zeytin ağacının etkileyiciliği karşısında başta Zeus olmak üzere tüm tanrılar ve tanrıçalar adeta büyülenmiş ve zeytin ağacının görkemi karşısında ona kutsallık yüklemişlerdir. O günden sonra Athena'nın ismi Atina kentine verilir. Düşmana zeytin dalı uzatmak deyimi de bu mitten gelmiştir.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (X)

   Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Zeytin dalı uzatmak, beyaz güvercin gibi canlılar barışı sembolize eder. Bu canlılara verilen değer sayesinde günümüze kadar gelmiş hatta Akdeniz coğrafyası için önemli bir ekonomik kaynak olmuştur. Zeytin ağacına kutsallık yüklenesi, o coğrafyada yaşayan insanların zeytin ağacına daha çok sahip çıkmasını sağlamıştır.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Bir varlığa kutsal bir anlam yüklemek onun zarar görmesini engeller. Kutsal kavramlar nesilden nesile aktarıldıkça kartopu gibi büyür ve mutlak doğruymuş gibi kabul edilir. Kutsal bir anlam yüklenen zeytin ağacı kısmen kayıplar olsa da günümüze değin ulaşır.

3. HACIBEKTAŞ-I VELİ MÜZESİ KARADUT AĞACI

Anlatıya göre; Türkistan'da yaşayan Hoca Ahmet Yesevi yanmış bir ağacın kökünü fırlatır ve kendisinden sonra gelecek olan zatın o kökün düşerek yeşerdiği yeri bulup, orayı yurt edinmesini ister. Bunun üzerine Hacıbektaş-ı Veli Türkistan'dan yola çıkarak bu kökün düştüğü yeri arar ve yanmış kökü Nevşehir ilinin bugünkü adıyla Hacıbektaş olan ilçesinde bulur. Fırlatılan bu kökün zamanla yeşerdiği ve şimdiki halini alarak büyük bir karadut ağacına dönüştüğü rivayet edilmektedir. Hacıbektaş-ı Veli'nin de daha sonra ocağını buraya kurduğu ve buradan dünyaya hoşgörü dağıttığı ifade edilmektedir.

İnsanlar, Hoca Ahmet Yesevi'nin Türkistan'dan fırlattığı kökten yetiştiğine inanılan 700 yıllık karadut ağacı altında dilek tutup kavurucu sıcakta ellerini açarak dallarından dut düşmesini beklemektedirler. Hacıbektaş-ı Veli'nin türbesinin bulunduğu Müze önünde bulunan tarihi karadut ağacı, müzeye gelen ziyaretçilerden büyük ilgi görmektedir. Ziyaret öncesinde karadut ağacının altında dilek dileyip, ağaç altında ellerini açarak avuçlarına karadutun düşmesini beklemektedirler. Avuçlarına karadut düşenlerin dileklerinin gerçekleşeceğine inanılmaktadır.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (X)

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Dilek ağaçları kültürümüzde etkin bir role sahiptir. Ben böyle şeylere inanmasam bile olaydan etkilenir saygımdan dolayı ağaca zarar vermem. Önemli bir kültür örneği olan anıt ağaçların yaşatılmasında böyle bir durum ön ayak olacaksa, benim için bir problem yok.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Karadut ağacının günümüzde varlığını sürdürmesi bile aslında en önemli faydası. Getirdiği ekonomik bütçe de cabası.

4. ALTAY YARATILIŞ EFSANESİ

Altay yaratılış efsanesine göre Kara Han'ın oğlu Ülgen, cansız insan bedenleri yapmaktadır. Onlara can vermesi için kuzgununu (bir kuş türü) Kara Han'a can istemek üzere gönderir. Kuzgun, Kara Han'ın verdiği canları gagasına sıkıştırıp yola koyulur. Yol çok uzun olduğundan karnı acıkan kuzgun, gökyüzünde uçarken sırasıyla deve ve at leşi görür. Açlık onu leşlere çekse de dayanır ve yoluna devam eder. Bu arada gittikçe gücü tükenen kuzgun yorgun kanatlarıyla uçmaya devam ederken, bir inek leşiyle karşılaşır. Yerde yatan inek leşinin cazibesine kapılan kuzgun, kendini tutamaz ve sevinçten bağırmaya başlar. İşte o anda gagasında tuttuğu canlar; çam, sedir, akçam, ladin, ardıç gibi ağaçların üzerine dağılır. Bu sebepten bu ağaçların her mevsim canlı ve yeşil kaldığına inanılmaktadır.

Destanlarda yeniden dirilişi ve esenliği sembolize eden çam ağacının; tanrının insanları koruduğu gibi kendisine sığınanları koruduğuna inanılmaktadır. Halk arasında anlatılan efsane ve inanışlar incelendiği vakit çam ağacı koruyuculuk, yücelik, dört mevsim yeşil kalma gibi özelliklere sahiptir. Bu tanrıya ait özellikleriyle çam ağacı, halkın gözünde kutsal ağaçlardan biri olarak yerini almaktadır.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (X)

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

İnsanla çam ağacını tanrı ile özdeşleştirerek yüceltmiş ve çam ağacının kesilmesini, kullanılmasını ya da yakılmasını büyük ölçüde azaltmıştır. Çam ağaçları uzun ve görkemli bir yapıya sahip olduklarından korunarak gelecek nesillere aktarılmıştır. Ayrıca çam ağacının korunması, ondan faydalanan canlıların da yaşam şartlarını iyileştirir.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Diğer ağaçlar yaprak dökerken; çam, sedir, ladin, köknar gibi ağaçların yaprak dökmemesi, bu ağaçlar için olumlu bir algı oluştururken, ağaca anlam yüklemek -onlara zarar gelmesini minimuma indirgemiştir.

5. DAPHNE İLE APOLLON EFSANESİ

Zeus'un oğlu Işık Tanrısı Apollon, ırmak kenarında genç ve güzel bir kız görür. Bu eşsiz güzelin adı Daphne (Defne)'dir. Apollon, Defne'yi çok beğenir. Onunla konuşmak ister. Fakat Defne, Işık Tanrısı'nın içinden geçenleri anlamıştır. Kaçmaya başlar. O kaçar, Apollon kovalar. Aralarındaki mesafe gittikçe kısalır ve bir an gelir ki Defne, Apollon'un nefesini saçlarının arasında duyar. Artık kurtuluş imkânı kalmadığını anlayan Defne, birden durur ve ayağı ile toprağı kazıyarak şöyle bağırır: "Ey toprak ana, beni ört, beni sakla, beni koru." Bu içten yalvarış üzerine Defne organlarının ağırlaştığını, odunlaştığını hisseder. Göğsünü gri bir kabuk kaplar, kokulu saçları yapraklara dönüşür, kolları dallar halinde uzar, körpe ayakları kök olup toprağın derinliklerine dalar, bir defne ağacı oluverir.

Bu manzara karşısında şaşıran Apollon, Defne'nin ağaç oluşunu hayret ve üzüntü ile seyreder. Sonra da sarılır ve sert kabukları altında hala çarpmakta olan kalbinin sesini duyar ve şöyle seslenir: "Defne, bundan sonra sen, Apollon'un kutsal ağacı olacaksın. O solmayan ve dökülmeyen yaprakların, başımın çelengi olacak. Değerli kahramanlar, savaşlarda zafere ulaşanlar, hep senin yapraklarınla alınlarını süsleyecekler. Şarkılarda, şiirlerde adımız yan yana geçecek." Bu tatlı sözler üzerine Defne, dallarını eğerek Apollon'u saygı ile selamlar.

Anlatıda öykünün geçtiği yer bugünkü Harbiye ismiyle bilinen yerdir. Bugün hala Harbiye Şelalelerinde Defne'nin gözyaşları olduğu rivayet edilmektedir.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (✗)

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Mitolojilerde canlılara yüklenen nitelikler, canlının kutsal kabul edilmesini ve dokunulmaz olmasını sağlar. Her zaferde defne yapraklarından yapılan taçların kullanılması, canlının korunmasını ve günümüze ulaşmasını sağlamıştır.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

kahramanlar tarafından ulaşılmak için büyük çabaların gerekmesi, defne değerini daha değerli hale getirmiştir. Büyük zaferler üstün çabalar gerektirir. Ödül de her zaman el üstünde tutulur. Böylece defne önemli bir yere sahip olur.

6. TÜREYİŞ DESTANI

Türeyiş Destanına göre, Dokuz Oğuzlardan üreyen insanlar Kamlanço adı verilen bir ülkeye yerleşirler. Kamlanço adı verilen bu ülkede Hulin adında bir dağ vardır. Bu dağın arasından Tuğla ve Selenka adında iki ırmak akmakta ve bu iki ırmağın arasında iki ağaç bulunmaktadır. Ağaçlardan birinin kayın, diğerinin çam ağacı olduğu rivayet edilmektedir. Bu destana göre, gecelerden bir gece, bu ağaçların üzerine gökten kutsal bir ışık indiği, dokuz ay on gün sonra bu ağaçların karnından bir kapı açıldığı ve kapının önünde ağızlarında gümüş emzikler bulunan beş çocuk göründüğü söylenmektedir. Oradaki halkın, Sungur Tiğin, Kutur Tiğin, Tutak Tiğin, Or Tiğin, Buğu Tiğin adlarını verdiği bu beş çocuğu büyüttüğü ve çocuklar on yaşlarına geldiklerinde çocukları o iki ağacın yanına götürerek "İşte bunlardan biri ananız biri babanızdır" dedikleri rivayet edilmektedir.

Ölümsüzlüğün, ebedi hayatın sembolü olan ağaç, ölümle ilgili eski Türk inançlarında ruhu tekrar gökyüzüne götüren bir role sahiptir. Bu inançlara göre, ağaçların ruhları memnun edildikçe saadet, mutluluk, bolluk, bereketin artacağı ve huzurla yaşanacağına inanılırdı.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (x)

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Kayın ağacı ve çam ağacına böyle bir anlam yüklenerek bu ağaçların daha değerli olması ve korunması sağlanmıştır. Çam ağacına yücelik, koruyuculuk özelliklerinin yüklenmesi onu daha da değerli kılmıştır. Ağaçların memnun edilmesi demek, ağacı yuva bellemiş canlıları da memnun etmek demektir.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Ağaçlar memnun edersek saadet, mutluluk, bolluk ve bereket gibi kavramların artacağı inancı bu canlıya iyi davranılmasını sağlamış, günümüzde de varlığını sürmesi sağlanmıştır.

7. ŞANLIURFA BALIKLI GÖL

Anadolu'daki kutsal balık hikâyeleri içinde en bilineni Şanlıurfa Balıklı Göl'deki balıklardır. Bu anlatıda; dönemin hükümdarı Nemrut tarafından tek tanrılı dini savunan Hz. İbrahim'in kalenin bulunduğu tepeden mancınıkla ateşe atıldığı, ateşin suya, odunların ise balığa dönüştüğü ifade edilmektedir. Bu balıkları tutan ve yiyenlerin başına kötü işler geleceği rivayet edilmektedir. Kızık köyü halkı tarafından bu balıklar kutsal sayılmaktadır. Bu nedenle göldeki balıklar yöre halkı tarafından tutulmaz ve yenmezler. Balıkların kutsallığı yöre halkı tarafından bir dizi olayla açıklanmaktadır. Örneğin 1930'lu yıllarda, Kızık köyü içme suyunun temin edildiği ve gölü de besleyen bu suyun kaynağı genişletilmeye çalışılır. Bu amaçla göldeki balıklar başka bir yere aktarılır. Bu olaya sebebiyet veren Köyün Muhtarının balıkların bir kısmının ölümüne neden olduğu, bu yüzden kendisi ve iki oğlunun kısa sürede vefat ettiği ifade edilmektedir.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. ,

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet (X) Hayır ( )

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. sınıfta omurgalı hayvanlar desinde hocamız bahsetmişti.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Kutsal balık diye de gelen bu canlıların yüklenmiş olduğu manevi özellik ile tüketilmesi, zarar verilmesi engellenmiş ve yaşamını sürdürmüştür. İnsan eli değmeyen ne kadar az değerse düzen o kadar uzun süre. Biyoçeşitlilik de böylece artmış olur.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Kutsal bir anlam yüklenmesi, insanların korktuğu bir kavram olan ölümle anılması bu canlının ve bu canlı ile beslenen canlıların çeşitliliğini artırmıştır.

8. CİBİLLİ DEDE TÜRBESİ

Cibilli Dede olarak bilinen şahsın Ankara Çamlıdere Yaylasından Kös Yaylasına çıkan yol üzerinde mezarı bulunmaktadır. Anlatıda; Cibilli Dede'nin, yaban hayatı ile yakından ilgilendiği, onların yaşamına önem verdiği ve zarar verenlerle mücadele ettiği, ormanda geyiklere tuz verdiği ve kurt, çakal, tilki, domuz, ceylan, atmaca, kartal, doğan, şahin, sincap gibi yabani hayvanları beslediği ifade edilmektedir. Yöre halkı tarafından Dünyanın ilk çevrecisi olarak da tanıtılmaktadır. Cibilli Dede'nin yaşadığı düşünülen çevrede insanların yaban hayatına müdahale etmekten kaçındıkları bilinmektedir. Ankara'nın Çamlıdere ilçesinde yaşadığı rivayet edilen Cibilli Dede'nin heykeli ilçenin girişine konulmuş ve ilçeye sembol olmuştur. Cibilli Dede'nin adına ve yaptıklarına saygının karşılığı olarak bölgeye bir hayvan barınağı yapılmıştır.

Bu metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet ( ) Hayır (✓)

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Bu canlıların sembol olmuş biri tarafından korunması
diğer insanları da o canlılara yaşam alanı oluşturmaya
katkıda bulunmuştur. Birinin bu davranışı sergilemesi
halkı da buna teşvik eder.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Yaban hayatının insan etkileşimden uzak tutulması, hem bizim
hem de o canlıların avantajına aslında. Her bir canlının
bir ekolojik nişe sahip olması hem çeşitliliği pozitif etkiler
hem de sürecin belli bir düzende devam etmesini sağlar.

9. NANE LİMON KABUĞU (Barış Manço)

Eski adamlar doğruyu söylemiş
Bir çiçekle bahar olmaz
Kişi kendini bilip sağa sola sormalı
Can pazarı bu oyun olmaz
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıpta şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz
Defteri kalemi al iyi yaz

Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman
Ha ha ha ha ha içine hatmi çiçeği biraz tere otu katasın aman
Ha ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman
Ha ha ha ha ha bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim
Ha ha ha ha ha hapşu
Çok yaşa, Sende gör, Rahat ve iyi yaşa

Sen tedbirini al önünü kış tut bırak yine de yaz gelsin
Çoğu zaman hesap çarşıya uymaz sonra dizini döversin
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıpta şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz, Defteri kalemi al iyi yaz

Barış iğneyi kendine batırır çuvaldızı başkasına
Bol keseden aklı ona buna dağıtır darısı kendi başına
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıpta şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz, Defteri kalemi al iyi yaz

Verilen türküye göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metindeki anlatıyı daha önceden biliyor muydunuz? Evet (X) Hayır ( )

Cevabınız evet ise bilgi kaynağınızı yazınız.

Daha önce bu türküyü dinlemiştim.

2. Bu metindeki bilgileri biyoçeşitliliğin/canlı organizmaların korunması açısından değerlendiriniz.

Türküde yer alan canlılar sağlık, özellikle de eczacılıkta sıklıkla kullanılan bitkiler. Ne zaman bir rahatsızlığımız olsa ilk çözüm nane limon kaynatmaktır. Tüketimi de yaşın olduğu için çiftçinin birkaç kısmında yetiştirilir. Böylece organizmaların yaşamı desteklemiş olur.

3. Bu metinde geçen biyoçeşitlilik ile ilgili anlatımları, faydaları açısından değerlendiriniz.

Sağlık hepimizin önem vermesi gereken, değeri kaybedilince anlaşılan bir alan. Hastaneye gitmeden ilk önlem olarak böyle bitkilerden yararlanılması, bu türküyle birlikte daha önemli hale gelmiştir.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..